

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleerland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 6

Thema 5

Het staat in de krant

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Mirella Wijngaarden

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends,
Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba



Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)



Handboek NVT

Het staat in de krant

Dit handboek van thema 5 'Het staat in de krant' is onderdeel van het 'Handboek NVT', een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek NVT thema 5

| | |
|---------------------|---------|
| Colofon | 2 |
| Inhoudsopgave | 5 |
| Thema-inleiding | 7 |
| Overzicht lesdoelen | 8 |
| Lessen | 11 - 96 |

Bijlagen

- Toetsbladen thema 5
- Controle toets dictee thema 5
- Alfabetische woordenlijst thema 5
- Spellinghulp

Thema-inleiding**Het staat in de krant**

Veel leerlingen zijn van huis uit vertrouwd met het verschijnsel krant. Er zijn echter ook gezinnen waar geen krant gelezen wordt. Het kan daarom wenselijk zijn tijdens de lessen regelmatig samen met de leerlingen een krant te bekijken en globaal aan te geven hoe de indeling is. In een aantal leesbegrip- en stellessen ligt de nadruk op kritisch lezen en op het verschil tussen feiten, meningen en argumenten. De leerlingen leren zelf hun mening onder woorden te brengen in de vorm van ingezonden brieven.

Van talrijke zaken die in de teksten en lessen ter sprake worden gebracht noemen we: het werk van de journalist, het drukken en verspreiden van de krant, advertenties (reclame) in kranten met speciale aandacht voor het gebruik van afkortingen. Wie de krant leest, heeft soms een woordenboek of een atlas nodig om een aantal artikel goed te kunnen begrijpen. In een aantal lessen wordt daarmee geoefend.

Dit thema over de krant zou een goede aanleiding kunnen zijn om een groepskrant te maken.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellinglessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 5 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 5;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 5.

Taalbeschouwing

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

| Overzicht lesdoelen | | |
|---------------------|----------------------|---|
| Week 1 | | |
| Les 1 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>landelijk, regionaal, lokaal, ontwijken, diplomatiek</i> en <i>direct</i> . |
| | Luisteren en spreken | - De leerlingen oefenen samen te praten over het thema 'Het staat in de krant'. - De leerlingen oefenen te luisteren naar en reageren op een voorgelezen tekst. |
| Les 2 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de periode, aanbreken, gedurende, de sporen</i> en <i>verspreiden</i> . |
| | Leesbegrip | - De leerlingen oefenen de hoofdzaken van een zakelijke tekst in een schema vast te leggen en te memoriseren. |
| Les 3 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met het woord <i>de afkorting</i> en de afkortingen <i>o.i.d., nl., o.a., o.m.,</i> en <i>e.d.</i> . |
| | Taalbeschouwing | - De leerlingen oefenen waarom afkortingen gebruikt worden en welke typen er zijn. - De leerlingen oefenen een aantal veelgebruikte afkortingen en verkortingen te kennen. - De leerlingen oefenen afkortingen in advertenties te verklaren. |
| Les 4 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>paren, baren, zogen</i> en <i>het zoogdier</i> . |
| | Leesbegrip | - De leerlingen oefenen de hoofdzaken van een zakelijke tekst in een schema vast te leggen en te memoriseren. |
| Les 5 | Spelling | - De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen met een tussen -e(n). |
| Week 2 | | |
| Les 6 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>ondanks, dankzij, omstreeks, sinds</i> en <i>per</i> . |
| | Leesbegrip | - De leerlingen oefenen de term voorzetsel kennen en het juiste voorzetsel kiezen. - De leerlingen oefenen het verschil in betekenis te begrijpen tussen zinnen met gelijkkluidende voor- en achterzetsels. - De leerlingen oefenen de betekenis van enkele voorzetseluitdrukkingen te begrijpen. |
| Les 7 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>een oproep doen, volgens, de deskundige, iets afraden, neutraal advies geven, aanbevelen</i> en <i>propageren</i> . |
| | Leesbegrip | - De leerlingen oefenen zakelijke teksten kritisch te lezen en ze op werkelijkheidsgehalte en volledigheid te beoordelen. - De leerlingen oefenen doelgericht informatie te zoeken, onder andere in een atlas en in een woordenboek. |
| Les 8 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>realistisch, fantastisch, humoristisch</i> en <i>historisch</i> . |
| | Taalbeschouwing | - De leerlingen oefenen spreekwoorden en uitdrukkingen die met eten te maken hebben begrijpen en toe te passen. - De leerlingen oefenen enkele uitdrukkingen te begrijpen en die met de verspreiding van informatie te maken hebben. |
| Les 9 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het peil, het niveau, de conclusie, afleiden</i> en <i>voornaamste</i> . |
| | Stellen | - De leerlingen oefenen een meningstekst te schrijven met een duidelijke hoofdlijn. |
| Les 10 | Spelling Stellen | - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>y</i> . (kijkweetwoorden) - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op <i>/teit/</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen met een tussen -e(n). |

Thema 5

Het staat in de krant

| Week 3 | | |
|------------|--|---|
| Les 11 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>vermist, opsporen</i> en <i>onvindbaar</i> . |
| | Leesbegrip | - De leerlingen oefenen zakelijke teksten kritisch te lezen en ze op werkelijkheidsgehalte en volledigheid te beoordelen. - De leerlingen oefenen doelgericht informatie te zoeken, onder andere in een atlas. |
| Les 12 | Woordbegrip | - De leerlingen oefenen de betekenis van moeilijke woorden te vinden door: <ul style="list-style-type: none"> • vooruit of terug te lezen; • te raden in zins- en/of tekstverband; • te overleggen met een medeleerling. |
| Les 13 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>suggereren, ongeloofwaardig</i> en <i>aannemelijk</i> . |
| | Taalbeschouwing | - De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aan te wijzen in zinnen met één of meer al dan niet samengestelde werkwoorden en met een bijwoordelijke bepaling. - De leerlingen oefenen het waar-, waarheen-, waarmee-, hoe- en hoelang-deel aan te wijzen in zinnen en te weten dat dit (bijwoordelijke) bepalingen zijn. |
| Les 14 | Woordenschat | - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de dienstverlening, de alternatieve straf, overkomen, de gebeurtenis</i> en <i>beseffen</i> . |
| | Stellen | - De leerlingen oefenen een meningstekst te schrijven. - De leerlingen oefenen een meningstekst te verbeteren. |
| Les 15 | Spelling | - De leerlingen oefenen werkwoordspelling: <ul style="list-style-type: none"> • onderscheiden van <i>-ten-</i> en <i>-den-</i> werkwoorden; • deze werkwoorden verdelen in werkwoorden met en zonder klankverandering; • de woordenboekvorm afleiden uit verbogen <i>-ten-</i> en <i>-den-</i> werkwoorden; • de verleden tijd schrijven van <i>-ten-</i> en <i>-den-</i> werkwoorden; • het onderste deel van de Persoonsvorm-kaart introduceren. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>y</i> (kijkweetwoorden). - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op <i>/teit/</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen met een tussen <i>-e(n)</i> . |
| Week 4 | | |
| Les 16/17 | Diagn. toets | |
| | Spelling | - het onderscheiden van <i>-ten-</i> en <i>-den-</i> werkwoorden - het afleiden van de woordenboekvorm uit verbogen <i>-ten-</i> en <i>-den-</i> werkwoorden - het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>y</i> schrijven - het schrijven van woorden die eindigen op <i>/teit/</i> - het schrijven van samenstellingen met een tussen <i>-e(n)</i> |
| | Stellen | - het schrijven van een meningstekst |
| | Taalbeschouwing | - het kennen van een aantal veelgebruikte afkortingen |
| | Leesbegrip | - het kritisch lezen van weetteksten door ze op werkelijkheidsgehalte en volledigheid te beoordelen |
| | Woordenschat | - de woorden van de Wordclusters zowel passief als actief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van Wordclusters beheersen |
| Les 18/19 | Herh./verdieping | |
| | Spelling | - getoetste doelen |
| | Leesbegrip | - getoetste doel |
| | Taalbeschouwing | - getoetste doelen |
| | Woordenschat | - getoetste doel |
| Verdieping | - een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen | |
| Les 20 | Thema-afsluiting | - De leerlingen bedenken themawoorden en schrijven ze op vanuit meegebrachte krantenknipsels. |

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen samen te praten over het thema 'Het staat in de krant'.
- De leerlingen oefenen te luisteren naar en reageren op een voorgelezen tekst.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **landelijk, regionaal, lokaal, ontwijken, diplomatiek** en **direct**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordcluster 1; Woordweb 3, Woordcluster 3 (gr.7, Th. 11)

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 1 t/m 5

Vorbereiding

- **verschillende kranten: van Aruba en van Curaçao (La Prensa, Nobo, Extra, enz.)**

Betekenis van de woorden

| | |
|----------------------|---|
| landelijk: | Landelijk betekent voor het hele land. Dus landelijk nieuws is belangrijk voor het hele land, vooral als het land groot is zoals bijvoorbeeld Venezuela. Bijvoorbeeld in Venezuela is landelijk nieuws belangrijk voor het hele land, voor alle delen/steden van het land. Het is nationaal nieuws van Venezuela. |
| regionaal: | Regionaal betekent voor of in een bepaald gebied. Bijvoorbeeld nieuws voor het Caribisch gebied is alleen voor het Caribisch gebied en niet voor andere landen. |
| lokaal: | Lokaal betekent alleen op een bepaalde plaats of eiland. Bijvoorbeeld lokaal nieuws van Aruba is alleen belangrijk voor Aruba en niet voor de andere eilanden. |
| direct: | Direct ben je wanneer je meteen zegt waar het om gaat. Je twijfelt niet. |
| diplomatiek: | Diplomatiek ben je wanneer je voorzichtig en zorgvuldig reageert of antwoord geeft. Je zorgt ervoor dat je geen ruzie met andere mensen krijgt. Je kiest je woorden om geen ruzie te maken of te krijgen. Je houdt rekening met de gevoelens van anderen. |
| ontwijken(d): | Ontwijkend ben je wanneer je iets of iemand uit de weg gaat. Bijvoorbeeld Anthony gedraagt zich ontwijkend. Als ik eraan kom, loopt hij weg of hij kijkt de andere kant op. Hij vermijdt me. |

Start**5**

U stelt de volgende vragen:

- "Welke kranten worden bij jullie thuis gelezen?"
- Wat wordt liever gelezen?

- Wie van jullie leest weleens de krant?
- Wat lees jij liever?"

U laat de leerlingen reageren. Daarna rommelt u tussen de kranten en u laat de verschillende soorten kranten zien. U maakt ook onderscheid tussen de kranten die op Aruba gedrukt worden en die van Curaçao.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 1 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 15 |
|-----------|

U herhaalt even de gespreksregels samen met de leerlingen. Daarna zegt u:

“We hebben verschillende soorten kranten die op Aruba gedrukt worden, bijvoorbeeld Solo di Pueblo, Diario, Bon Dia Aruba. Ook krijgen we kranten vanuit Curaçao, bijvoorbeeld Nobo, Extra, La Prensa en Amigoe. Amigoe is in het Nederlands.”

U houdt een kort gesprek over de kranten die bij de leerlingen thuis gelezen worden. Daarna laat u Woordweb 1 zien en u legt uit over **landelijk**, **regionaal** en **lokaal**. U zegt:

“In de kranten op Aruba is er meerendeels nieuws van Aruba zelf, dus **lokaal** nieuws, ook internationaal nieuws en ook verschillende thema’s. Dus we kennen geen **landelijke**, **regionale** kranten, maar wel **lokale** kranten. Bijvoorbeeld in een groot land zoals Nederland, heb je kranten die **landelijk** nieuws hebben. Die noemen we **landelijke** kranten. Er zijn ook kranten die **regionaal** nieuws brengen dat belangrijk is voor de regio waar je in Nederland woont, bijvoorbeeld nieuws voor een bepaald gebied in Nederland. **Regionaal** in Nederland is bijvoorbeeld een provincie en **lokaal** is bijvoorbeeld een stad. Maar omdat Aruba zo klein is en geen provincies kent, hebben we hier geen specifiek **landelijk** nieuws, zoals in Nederland. We hebben wel **landelijk** nieuws dat gericht is op Aruba en ook **regionaal** nieuws. **Regionaal** nieuws is nieuws uit of over de regio en ons regio is het Caribisch gebied en omgeving.”

U schrijft de verschillende namen van de kranten op geeltjes en u plakt ze bij Woordweb 1. Vervolgens zegt u:

“In de kranten zie je soms ook een pagina over mode. Verschillende tips voor dames en meisjes over make-up of kleren. Ook voor mannen en jongens zijn er vaak tips hoe er beter uit te zien bij bepaalde gelegenheden, zoals Kerst en Nieuwjaar.”

U vervolgt:

“Stel je eens voor dat ik een heel erg lelijke, zelfgenaaide, knalgeel met groen gestreepte blouse of trui tot aan mijn knieën aan zou hebben en dan aan je zou vragen: Vind je hem mooi? Hoe zou je dan reageren?”

U wacht de reacties af. (Het zou leuk zijn om zo’n blouse of trui te hebben en die even aan te trekken) U zegt:

“Als je ooit in zo’n situatie komt en je een antwoord moet verzinnen, dan kun je op drie manieren reageren. Je kunt een **direct** antwoord geven. Je vindt de trui afschuwelijk en je zegt: “Ik vind die trui afschuwelijk!” Zo’n antwoord is sneu/teleurstellend voor de ander.

Je kunt ook **diplomatiek** antwoorden. Als je een **diplomatiek** antwoord geeft, dan geef je wel antwoord op de vraag maar je gebruikt heel voorzichtige en zorgvuldige woorden. Een **diplomatiek** antwoord is bijvoorbeeld: “Die trui staat je erg leuk, maar ik vind hem wel een beetje opvallend.” Met een **diplomatiek** antwoord zeg je wel wat je ervan vindt, maar je doet dat heel voorzichtig zodat de ander zich niet beledigd kan voelen of boos kan worden.

De derde mogelijkheid is om **ontwijkend** te reageren. Als je **ontwijkend** reageert, wil je de waarheid niet zeggen. Ook al vind je de trui of blouse heel lelijk. Je kunt ook een **ontwijkend** antwoord geven, bijvoorbeeld: “Nou, geel is één van mijn lievelingskleuren!” Met een **ontwijkend** antwoord geef je niet echt een antwoord op de vraag en je houdt rekening met de gevoelens van de ander.”

U toont Woordweb 3 en u verdeelt de leerlingen in 3 groepen.

Vervolgens legt u de situatie met de knalgele trui of hemd nog eens voor en een groep bedenkt een **direct** antwoord en legt uit waarom ze een **direct** antwoord zouden geven; een tweede groep bedenkt een **diplomatiek** antwoord en legt uit waarom en de derde groep bedenkt een **ontwijkend** antwoord en legt uit waarom.

U zegt:

“Bah, wat vind ik dat een lelijke trui.”

Dit is een **directe** opmerking. Het gevolg van zo’n **directe** opmerking kan zijn dat je iemand kwetst en pijn doet.

U stelt de volgende vragen:

- “Heb je dat wel eens?”
- Vind je het een goede of een slechte eigenschap als iemand **diplomatiek** is? Leg uit waarom.”

U herhaalt de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb en u bespreekt de opdrachten op bladzijde 2 tot en met 5 van het Werkboek samen met de leerlingen.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

Vervolgens zegt u:

“Het volgend verhaal gaat over een jongen die een interview afneemt voor de schoolkrant. Ik lees het verhaal voor en daarna gaan we erover praten en kijken hoe je een interview kunt voorbereiden en houden.”

U leest het volgende verhaal voor.

Als Edwin naar de voordeur loopt, is hij toch wel een beetje zenuwachtig. Hij voelt voor de tiende keer in zijn rechter broekzak of een pen er nog in zit. In zijn andere hand houdt hij een groot schrijfblok stevig vast. Daarin staan twintig vragen die ze met de hele klas bedacht hebben.

Als hij voor de deur staat, kijkt hij op zijn horloge. Hij is vijf minuten vroeger dan is afgesproken. Zou dat erg zijn? Dan drukt hij op de bel. Wat zou hij ook al weer het eerst vragen? O ja, of hij altijd al professionele voetballer wilde worden. En dan iets over de clubs waar hij tot nu toe heeft gespeeld. En dan ...

De voordeur gaat open. Een mevrouw kijkt hem vriendelijk aan.

“Dag”, zegt ze. “Wat is er?” “Eh ... dag mevrouw”, stottert Edwin. “Is Rudy ook thuis? Ik eh ... ik heb een afspraak met hem om hem te interviewen voor onze schoolkrant.” De mevrouw glimlacht vriendelijk en doet de deur helemaal open. “Kom maar even verder, dan zal ik eens kijken waar onze sportman uithangt.”

Edwin stapt naar binnen, terwijl de mevrouw een trap oploopt. Even later klinkt een stem van boven: “Edwin van der Linden?” “Ja, dat ben ik”, hoort Edwin zichzelf zeggen. “Kom maar naar boven, hoor. Het is meteen de eerste deur rechts.”

Edwin loopt aarzelend de trap op en klopt zachtjes op de deur die half open staat.

“Kom er maar in”, klinkt de stem van de beste voetballer van Aruba.

Edwin duwt de deur open en kijkt verbaasd naar de voetballer die languit op de grond strekoefeningen ligt te doen. Als hij Edwin ziet, springt hij overeind en geeft hem een hand. “Dus jij wilt graag een interview voor de schoolkrant?” grijnst hij.

Edwin knikt en steekt het schrijfblok omhoog. “Wilde u vroeger ook altijd al profvoetballer worden?” vraagt hij met een bibber in zijn stem. De voetballer gaat met een zucht op een stoel zitten en steekt zijn hand naar hem uit. “Je mag wel je tegen mij zeggen, hoor. Ik heet gewoon Rudy. Mag ik de vragen eens zien die je daar hebt?”

Een beetje in de war overhandigt Edwin hem het schrijfblok. De ogen van de voetballer vliegen over het papier en dan schudt hij zijn hoofd. “Het zijn altijd dezelfde vragen”, zegt hij. Edwin voelt dat hij een beetje rood wordt. “We hebben ze samen bedacht in de klas”, zegt hij zacht. “Dat vond de meneer het eerlijkst.”

Rudy geeft hem het schrijfblok terug. “Dat weet ik wel. Jij kunt er ook niks aan doen. Maar snap je hoe saai het is om steeds maar dezelfde vragen te moeten beantwoorden?” Edwin zwijgt, omdat hij niet weet wat hij moet zeggen.

“Ik heb een veel beter idee”, zegt Rudy. “Zit jij zelf op voetballen?” Edwin knikt heftig. “Ja, wij zijn net kampioen geworden.” “En op welke positie speel je?” “Rechts buiten”, antwoordt Edwin trots. “Net als u ... eh jij, bedoel ik.”

“Heb je zin om straks met mij te trainen?” vraagt Rudy. “En dan vertel ik je al trainend wel wat dingen over mezelf en dat zet je dan maar in de schoolkrant. Hoe lijkt je dat?”

“Machtig mooi!” roept Edwin.

“Dat dacht ik wel”, zegt Rudy glimlachend. “Haal thuis je voetbalspullen maar op. Ik wacht hier op je en dan gaan we samen naar de club.”

Edwin rent naar beneden. Hij denkt niet meer aan het interview. Hij denkt maar aan één ding: hij gaat echt meetrainen met het beste elftal van Aruba!

Na het voorlezen van het verhaal houdt u een kort gesprek samen met de leerlingen. U kunt daarbij de volgende vragen stellen:

- Wat vind je van het verhaal? Waarom?
- Zou zoiets echt kunnen gebeuren?
- Zou jij een beroemd persoon willen/durven interviewen?
- Wie zou je dan het liefst interviewen? Waarom?

- Noem eens drie vragen die je hem/haar zou willen stellen?
- Wat is het verschil tussen wereldcup en Eurocup?

U houdt een gesprekje over de verschillende antwoorden.

Daarna zegt u:

“Als we kranten lezen dan zien we verslagen van interviews die de journalisten hebben gehouden. Net als Edwin heeft gedaan met Rudy.”

Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 2 tot en met 5 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U laat de leerlingen naar de gespreksregels op de klassikale kaart kijken en u bespreekt met welke gespreksregels het goed ging in deze les en welke niet. En u vraagt hoe de leerlingen de les gevonden hadden en hoe het verlopen was. U bespreekt ook de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 2 tot en met 5 van het Werkboek.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Werkboek 5, bladzijde 1 t/m 4

1

woordtrap: lokaal, regionaal, landelijk

2

1 Bon Dia Aruba, Amigoe, Diario, Solo di Pueblo, Awe Mainta, Extra, Aruba Today, Show y Mas

2 eigen tekst

3.1

Nathaly reageert diplomatiek, Lucio reageert direct en Niels reageert ontwijkend.

3.2

1 direct, omdat ik mijn moeder heel goed ken

2 diplomatiek, omdat je tegen de koning altijd beleefd moet blijven

3 ontwijkend, omdat ik het moeilijk vind om direct te zijn tegen de meneer of de juf

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de periode, aanbreken, gedurende, de sporen** en **verspreiden**.
- De leerlingen oefenen de hoofdzaken van een zakelijke tekst in een schema vast te leggen en te memoriseren.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Wordcluster 2; Woordweb 1, Woordspoor 1

Individueel

- Taallesboek 2, bladzijde 6 t/m 9
- Werkboek 5, bladzijde 6 en 7
- Taalschrift

Vorbereiding

- **foto van een paddestoel**

–

Betekenis van de woorden

| | |
|---------------------|--|
| de periode: | Een periode is een bepaalde tijd. Bijvoorbeeld de periode van Carnaval was leuk. |
| aanbreken: | Aanbreken is beginnen. Bijvoorbeeld de dag breekt aan betekent dat de dag begint. |
| gedurende: | Gedurende betekent: zo lang iets duurt. Gedurende de hele maand april is er voetbalwedstrijd. |
| de sporen: | De sporen of spore is een piepklein deeltje waarmee bepaalde heel kleine diertjes, planten en paddestoelen zich voortplanten. |
| verspreiden: | Iets verspreiden is ervoor zorgen dat er overal een beetje van terecht komt. Bijvoorbeeld: de zaden van planten worden door de wind verspreid. |

Start**5**

U laat de foto van een paddestoel zien. U vraagt:

“Wie weet wat dit is?” (een paddestoel)

“Groeien er paddestoelen op Aruba?” (ja, vooral na een regentijd)

“Weet je misschien ook hoe zo’n paddestoel zich voortplant?”

(Door de wind of dieren worden de zaden verspreid.)

Kern – Instructie 1**15**

U zegt:

“In de hoed van de paddestoel zitten heel kleine zaden. Het lijkt allemaal op stof. Zo’n zaden noem je **de spore**. Langzaam wordt de hoed van de paddestoel steeds platter. **De sporen**

kunnen er dan uit. Als je tegen een hoed van een paddestoel stoot, dan zie je er een soort stof uitkomen. Dat zijn **de sporen** van de paddestoel. Zo worden **de sporen** met de wind en de dieren **verspreid**. **Verspreiden** betekent dat je ervoor zorgt dat er overal een beetje terecht komt. Net als reclamefolders **verspreiden**. Andere bloemen **verspreiden** hun zaden ook zo.

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. U vertelt bijvoorbeeld:

“Een keer was ik tegen een bolle paddestoel gelopen en er kwam een wolk stof uit. Dat waren **de sporen** van de paddestoel. Hier op Aruba krijgen we paddestoelen wanneer het geregend heeft. Dan zien de planten er vrolijk uit en alles in de natuur is groen. Zo’n regentijd noemen we een **periode**. Dan regent het vaak. Je kunt ook zeggen: gedurende **de periode**. Dat betekent zolang als **de periode** duurt. Dus gedurende de regenperiode worden de planten mooi groen en groeien ook paddestoelen. Als een periode begint, zeg je ook wel: een **periode** breekt aan. Dus de regenperiode breekt aan. Of je kunt ook zeggen dat de dag **aanbreekt**. Dan begint de dag. Of straks als jullie met vakantie gaan, dan zeggen we dat de vakantieperiode spoedig aanbreekt. Gedurende de vakantieperiode is de school dicht. Dan zijn we lekker vrij.”

U laat Woordweb 2 zien en u moet hierbij even de jaargetijden of seizoenen uitleggen. Zeker zijn er leerlingen die de winter hebben meegemaakt of ook wel herfst in een land met seizoenen, bijvoorbeeld Nederland. U houdt een kort gesprek over de seizoenen en u behandelt het Woordweb samen met de leerlingen. U vraagt dan welke **perioden** getekend zijn. (de vier jaargetijden) Aan de hand van de volgende vragen houdt u een kort gesprekje waarin de nieuwe woorden veelvuldig aan bod komen. U stelt bijvoorbeeld de volgende vragen:

- “Wat doe je **gedurende** de vakantieperiode?”
- Wat doe je meestal **gedurende** het weekend?”
- Ik vind het fijn als de Kerstperiode **aanbreekt**. Hoe is dat met jullie?”
- Welke **periode** vinden jullie het fijnst?”

Vervolgens bespreekt u de opdrachten op bladzijde 7 van het Werkboek.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

U zegt:

“Wanneer het de regenperiode is, dan worden de planten in de natuur mooi groen. Meestal krijg je dan foto’s in de kranten met een klein artikel erbij over de pracht van de natuur. In deze les gaan jullie artikelen lezen uit de jeugtijdschriften met nieuws over de natuur. Daar gaan jullie schema’s van maken. Met die schema’s ga je oefenen om de voornaamste gegevens uit de teksten te leren onthouden.”

U pakt het artikel op bladzijde 6 van het Taalleesboek en leest het samen met de leerlingen. U geeft leesbeurten. U legt eventuele moeilijkheden uit. Daarna behandelt u samen met de leerlingen de opdrachten op bladzijde 7 van het Taalleesboek. U zegt:

“Als iemand een weettekst wil schrijven, moet hij eerst vragen aan zich zelf stellen. Die vragen gaat hij beantwoorden in die tekst. Natuurlijk vraagt hij eerst wat het onderwerp en de deelonderwerpen zijn. Als de tekst over planten of dieren gaat, komen bepaalde deelonderwerpen vaak voor. En dus ook de vragen die bij die deelonderwerpen horen. Welke vragen worden vaak gesteld als het over planten of dieren gaat?”

U schrijft enkele van de genoemde vragen op het bord:

- 1 Hoe planten ze zich voort?**
- 2 Hoe zien ze eruit? (Welke kenmerken hebben ze?)**
- 3 Waar komen ze voor?**
- 4 Welke soorten zijn er?**

U kunt het schema aanvullen met:

- 5 Wat eten ze?**
- 6 Hebben ze vijanden?**
- 7 Worden ze door mensen gebruikt?**
- 8 Hoe verzorgen ze hun jongen?**
- 9 Hoe gedragen ze zich?**

(De vragen 6 tot en met 8 horen uitsluitend bij dieren.)

De leerlingen noteren deze standaardvragen in hun Taalschrift. Ze gaan deze vragen in les 4 Leesbegrip 2 opnieuw gebruiken.

U laat de leerlingen vaststellen dat er na het lezen van een tekst vaak nog veel vragen overblijven.

U vraagt:

“Wat kun je doen als je ook op die vragen een antwoord wilt hebben?” (Die kun je dan proberen te beantwoorden door iemand te vragen die er veel verstand van heeft, op internet te kijken, door nog een tekst over hetzelfde onderwerp te lezen of door bijvoorbeeld zelf te gaan kijken hoe een plant of een dier eruitziet.)

Vervolgens neemt u de opdrachten op bladzijde 8 en 9 van het Taalleesboek samen door met de leerlingen. U vraagt waar alle teksten over gingen.

U schrijft op het bord:

de natuur

Dan vraagt u wat dat eigenlijk is. U noteert de antwoorden op het bord.

Bijvoorbeeld:

de natuur: planten, dieren, sterren, de regenboog

De leerlingen werken verder aan de opdrachten op bladzijde 8 en 9 zelfstandig en de opdrachten op bladzijde 7 van het Werkboek.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

Tenslotte vraagt u aan de leerlingen wie het gelukt is het belangrijkste van een tekst uit het hoofd te leren. U laat die leerlingen vertellen hoe ze dat gedaan hebben. Op de aangegeven manier of anders? Het is belangrijk dat de leerlingen leren hoe ze zo'n taak kunnen aanpakken. U laat enkele leerlingen aantonen dat ze de tekst inderdaad gememoriseerd hebben. U bespreekt ook de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 7 van het Werkboek.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek, bladzijde 7 t/m 9

1.1

b Hoe planten paddenstoelen zich voort?

2.1

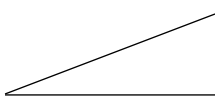
Leeswijzer2, vraag 4: weettekst

2.2

1 Welke vogels trekken er zoal?/Wat zijn zomer- en wintergasten?

2 Waarom trekken trekvogels?

2.3

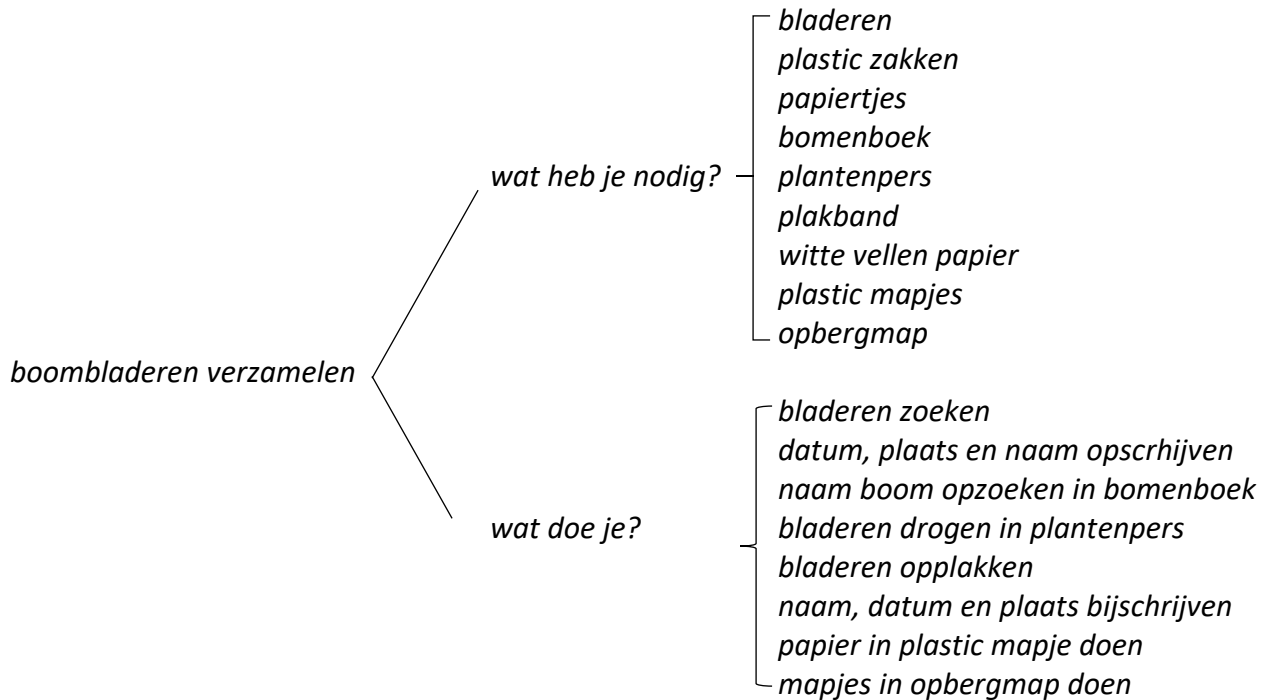
trekvogels 

- zomergasten gaan nu (in de herfst) weg, bijvoorbeeld de ooievaar en de kievit*
- wintergasten komen nu, bijvoorbeeld de gans en de kraai*

instinct: dagen korter, voedselgebrek

3.1

Leeswijzer 2, vraag 4: doetekst

3.2*Werkboek 2, bladzijde 7***1**

bijvoorbeeld: de week, de maand, het jaar, de dag, et cetera

2

roodgekleurde sporen

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met het woord **de afkorting** en de afkortingen **o.i.d., nl., o.a., o.m.,** en **e.d.** .
- De leerlingen oefenen waarom afkortingen gebruikt worden en welke typen er zijn.
- De leerlingen oefenen een aantal veelgebruikte afkortingen en verkortingen te kennen.
- De leerlingen oefenen afkortingen in advertenties te verklaren.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordspoor 2

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 12 t/m 14
- Werkboek 5, bladzijde 8 t/m 10
- Taalschrift

Betekenis van de woorden

| | |
|----------------------|--|
| de afkorting: | Een afkorting is een korte manier om een woord te schrijven. Je laat een heleboel letters weg. Bijvoorbeeld: tv is de afkorting van televisie. |
| o.i.d.: | O.i.d. is de afkorting van: of iets dergelijks. De afkorting o.i.d. gebruik je als je iets niet precies kunt zeggen. Bijvoorbeeld: dat beest ziet eruit als een langharig konijn of iets dergelijks. |
| nl.: | Nl. Is de afkorting van: namelijk. De afkorting nl. gebruik je als je iets duidelijk gaat noemen; bijvoorbeeld: we gaan twee spelletjes spelen, namelijk tikkertje en verstoppertje. |
| o.a.: | O.a. is de afkorting van: onder andere(n). De afkorting o.a. gebruik je als je niet alles noemt. Bijvoorbeeld: in de dierentuin waren o.a. leeuwen en tijgers. Dat betekent dat er nog meer dieren waren. |
| o.m. | O.m. is de afkorting van: onder meer. De afkorting o.m. betekent hetzelfde als onder andere(n) (o.a.) |
| e.d. | E.d. is de afkorting van: en dergelijke. De afkorting e.d. gebruik je wanneer er nog meer van zijn. Bijvoorbeeld: ik heb spulletjes gekocht om mijn kamer gezellig te maken: een paar kussens, wat planten, e.d. |

Start**5**

U zegt:

“Soms worden er in advertenties afkortingen gebruikt. Dit zijn korte manieren om woorden te schrijven. Er worden dan veel letters weggelaten. Wie weet wat de afkortingen ‘bv.’, ‘z.o.z.’, ‘blz’, ‘pag’, ‘tel’ betekenen?” (bijvoorbeeld, zie omme zijde, bladzijde, pagina, telefoon)

| | |
|----------------------------|-----------|
| Kern – Instructie 1 | 15 |
|----------------------------|-----------|

U laat een advertentie zien die u vooraf op het bord hebt geschreven:

Aanbiedingen in dierenwinkel 4 Pets

O.a. knaagdieren: konijnen e.d.

O.m. gladharige en langharige soorten, nl. Angorakonijnen

U vertelt:

“De advertentie gaat over konijnen, maar begrijpen jullie precies wat er staat? Er staan namelijk afkortingen in die je misschien niet kent: **o.a.**, **e.d.**, **o.m.** en **nl.**.”

Afkortingen zijn korter gemaakte woorden. De afkorting **o.a.** gebruik je als je niet alles noemt. In de dierenwinkel van deze advertentie betekent ‘onder andere knaagdieren’, dat er in de winkel nog andere dieren te koop zijn. Een konijn is een knaagdier. Maar in de winkel zijn ook nog andere knaagdieren te koop. Dat kun je zien aan de afkorting **e.d.** achter konijnen. De afkorting **e.d.** betekent ‘en dergelijke’. Je gebruikt de afkorting **e.d.** als je wilt vertellen dat er nog meer van zijn: In de dierenwinkel zijn nog meer knaagdieren te koop dan alleen konijnen. In de dierenwinkel 4 Pets zijn bovendien verschillende soorten konijnen te koop. Dat kun je zien aan de afkorting **o.m.** Dit betekent ‘onder meer’. Onder meer betekent hetzelfde als onder andere. Je gebruikt de afkorting **o.m.** (onder meer) als je niet alles vertelt. Er zijn onder meer gladharige en langharige konijnen te koop, maar er zijn ook nog andere soorten. In de advertentie wordt iets meer verteld over één langharige konijnensoort: namelijk angorakonijnen. De afkorting **nl.** betekent ‘namelijk’. Namelijk gebruik je als je iets heel duidelijk wilt noemen. Ik leer jullie nog één andere afkorting: **o.i.d.** . **O.i.d.** betekent: of iets dergelijks. Deze afkorting gebruik je als je iets juist niet zo duidelijk kunt vertellen. Bijvoorbeeld: “Ik zag laatst in de dierenwinkel een heel raar konijn, met heel lang haar. Ik weet niet meer precies hoe deze soort heet: ‘hangoorkonijn of iets dergelijks”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U laat daarin de afkortingen telkens terugkomen en u noemt nog een paar andere afkortingen die de leerlingen kennen, zoals bijvoorbeeld: cm, mm, l, hl, afz, btw, ktk, lol. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U stelt de volgende vragen:

- “Wat vinden jullie handig aan afkortingen?” (Je kunt iets kort opschrijven.)
- “Wat vinden jullie onhandig aan afkortingen?” (Je moet onthouden wat ze betekenen, als er veel in een tekst staan, kun je ervan in de war raken.)
- “Gebruik je zelf wel eens afkortingen? Gebruik je ze dan als je praat of als je schrijft?” (Het is niet gebruikelijk om in afkortingen te praten.)

U houdt nog een kort gesprek over afkortingen en u bespreekt de opdrachten op bladzijde 8 tot en met 11 van het Werkboek samen met de leerlingen.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

U zegt:

“We hebben net geleerd over een paar afkortingen. Ze zijn handig want dan hoef je niet het hele woord op te schrijven. Maar je moet ze wel kennen natuurlijk. Laten we samen kijken naar advertentie A op bladzijde 12 van het Taalleesboek. Waarom staan er zoveel afkortingen in advertenties? Het zou toch veel duidelijker zijn als alle woorden voluit geschreven werden?”
(Advertenties kosten geld. hoe groter de advertentie, hoe duurder.)

U schrijft de volgende afkortingen op het bord:

blz. **AUA** **prof**

Vervolgens vraagt u:

“Wat betekenen deze afkortingen?” (bladzijde; Aruba; professor of professional, bijvoorbeeld een beroepsvoetballer)

U zegt:

“Deze afkortingen verschillen van elkaar. Wie kan vertellen hoe elk van de afkortingen tot stand gekomen is? En wordt hij alleen geschreven of ook uitgesproken?” (blz. Is de afkorting van één woord. Het wordt alleen geschreven en niet uitgesproken. WNF is de afkorting van drie woorden, het is een zogenaamd beginletterwoord. Deze afkorting wordt geschreven en uitgesproken. Bij prof is het laatste deel van het woord

weggelaten. Deze afkorting (eigenlijk verkorting) wordt geschreven en uitgesproken.”

U laat van elke soort nog enkele voorbeelden geven of u schrijft zelf nog een aantal voorbeelden op het bord:

blz. AUA prof enz. gym tel. N.O. heli

U vraagt:

“Waarom worden er afkortingen gebruikt?” (Het is handig, het bespaart tijd.)

In dit kader gaat u in op de korte berichtjes die via de mobiele telefoontjes kunnen worden verstuurd of ontvangen. U schrijft op het bord:

sms

U vraagt:

“Wie weet wat deze letters betekenen?” (short message service/sending)

U zegt:

“Het gaat meestal van de ene mobiele telefoon naar de andere. Maar het is ook mogelijk een sms-bericht via internet naar een mobieltje te sturen. Mensen die veel sms'en, gebruiken afkortingen. Er zijn zelfs echte sms-woordenboeken.”

U bespreekt kort de rest van de opdrachten op bladzijde 13 en 14 van het Taalleesboek. U gaat in op de betekenis van het woord laboratorium en u loopt de afkortingen van opdracht 4 op bladzijde 14 even na. Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 9 en 10 van het Werkboek en de opdrachten op bladzijde 13 en 14 van het Taalleesboek zelfstandig. U kunt de zaken bespreken waarvan u verwacht dat de leerlingen er niet zelf uit kunnen komen. Eventueel herhaalt u Woordspoor 2.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

De antwoorden worden gecontroleerd en besproken.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek, bladzijde 12 t/m 14

1

A Te koop: 2 luxe ATB-FIETSEN, een dames en heren, 10 versnellingen, nieuwwaarde € 455,- nu € 140,-. Telefoon 0012-987654

b Aquarium hoogte x breedte x lengte 25 x 35 x 50 centimeter inclusief pomp, zo goed als nieuw. telefoon 0012-987654, bij geen gehoor 0012-456789

Met een ATB-fiets kun je overal allerlei soorten 'terrein' rijden: zand, bospaden, bergpaden (vergelijk: mountainbike)
Inclusief: erbij begrepen.

2.1

1 disco 2 bios 3 lab 4 pop 5 friet (of patat)

2.2

1 bieb 3 heli 5 gymschoenen/gympies/gympen 7 kilo
2 bus 4 prof 6 plu 8 auto

3

2 nl. = namelijk 7 wc = watercloset
3 a.s. = aanstaande 8 i.v.m. = in verband met
5 c.v. = centrale verwarming 9 m.i.v. = met ingang van
6 o.m. = onder meer 10 o.i.d. = of iets dergelijks

4

1 enz. 6 t.b.v. 11 km
2 tv 7 biv. / b.v. 12 z.o.z.
3 e.d. 8 blz. 13 o.a.
4 d.w.z. 9 e.a. 14 m.m.v.
5 a.u.b. 10 kg 15 o.l.v.

Werkboek 5, bladzijde 7 en 8**1**

1 ondermeer = o.m.
en dergelijke = e.d.
namelijk = nl.
of iets dergelijks = o.i.d.
onder andere = o.a.

2 enzovoorts = enz.
et cetera = etc.
aanstaande = a.s.
bladzijde = blz.
kilometer = km.

3 ingevuld moeten zijn: e.d. = en dergelijke, nl. = namelijk, o.i.d. = of iets dergelijks,
o.a. = onder andere

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **paren, baren, zogen** en **het zoogdier**.
- De leerlingen oefenen de hoofdzaken van een zakelijke tekst in een schema vast te leggen en te memoriseren.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordcluster 3

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 18 t/m 21
- Werkboek 5, bladzijde 11 en 12
- Leeswijzer 2
- Taalschrift

Vorbereiding

- youtube film: https://youtu.be/Y_JWcbd-Zh0 'Geboren biggetjes kinderboerderij Cantecleer'

Betekenis van de woorden

- paren:** Dieren die paren, vrijen met elkaar. Een tijd na het paren kan het vrouwtjesdier jongen krijgen.
- baren:** Als een vrouw een kind baart, komt er een kind uit haar buik. Een vrouwtjesdier baart een jong.
- zogen:** Als een moeder haar baby zoogt, laat ze hem aan haar borst zuigen. Zo kan de baby melk drinken. Een vrouwtje zoogt haar jong.
- het zoogdier:** Het jong van een zoogdier drinkt melk bij zijn moeder. Poezen, paarden en honden zijn bijvoorbeeld zoogdieren. Vissen en vogels zijn geen

Start**5**

U schrijft op het bord:

kip**kikker****krokodil****duif****hond****kat**

U zegt:

“Op het bord staan namen van dieren. Een kip legt eieren om jongen te krijgen. De kikker, de duif, de krokodil en de schildpad leggen ook eieren. Uit die eieren komen later de jongen. De hond en de kat leggen geen eieren. Als zij jongen krijgen, worden ze meteen levend geboren. Wie kan nog een paar andere dieren opnoemen die geen eieren leggen, maar levende jongen krijgen.” (bijvoorbeeld: konijn, paard, muis, beer, vleermuis, aap, enz.)

| | |
|----------------------------|-----------|
| Kern – Instructie 1 | 15 |
|----------------------------|-----------|

U vervolgt:

“In de dierenwereld kun je de dieren naar soort indelen. De dieren op het bord zijn ieder een voorbeeld van een bepaalde groep, zoals vogels.

We gaan nu praten over de soort waar de hond en de kat bijhoren: **de zoogdieren**.

Zoogdieren zijn dieren die jongen krijgen die meteen leven. Dat noem je levendbarend. In levendbarend zitten twee woorden verstoppt: levend en baren.

Baren is kinderen geboren laten worden. Al onze moeders hebben ons **gebaard**, ons ter wereld gebracht. Een **zoogdier baart** dus levende jongen.

Iets anders wat bij alle **zoogdieren** voorkomt is dat zij hun jongen **zogen**. **Zogen** is melk drinken bij de moeder. De moeder maakt moedermelk en dat zuigen de jongen eruit, door de tepel. Ook mensenvrouwen **zogen** hun baby's aan de borst. Mensen zijn dus ook **zoogdieren**.

Om kleintjes te krijgen gaan de vader en de moeder eerst **paren**.

Paren is eigenlijk hetzelfde als vrijen, maar dan bij dieren. Dieren **paren** om zich voort te planten. Door te **paren**, raakt het vrouwtje zwanger en komen er later jongen.”

U laat Woordweb 3 zien en laat vertellen wat erop te zien is. U vraagt de leerlingen vervolgens om beurten een dier te noemen. De andere leerlingen zeggen of het een **zoogdier** is of niet en tonen dit met een argument (legt een ei/levendbarend/**zoogt** zijn jongen). De genoemde voorbeelden gebruikt u om het Woordweb uit te breiden. Ook stelt u een aantal vragen:

- “Wie heeft wel eens gezien hoe er jonge dieren geboren (**gebaard**) werden, bijvoorbeeld geitjes of hondjes? Vertel er iets over. Vond je het eng, vies of leuk?”
- “Jonge poesjes of jonge hondjes drinken bij de moeder. (De moeder **zoogt** haar jongen.) Je ziet dan vaak dat één van de jongen altijd het eerst is en een ander altijd voor een plekje moet vechten en aan de kant geduwd wordt. Die groeit ook het minst snel. Vinden jullie dat zielig of niet? Vinden jullie dat je daar iets aan moet doen?”

U toont het filmpje op youtube ‘Geboren biggetjes kinderboerderij Cantecleer’. U houdt nog een kort gesprek en u herhaalt de nieuwe woorden.

| | |
|----------------------------|-----------|
| Kern – Instructie 2 | 20 |
|----------------------------|-----------|

Vervolgens zegt u:

“De meeste vissen baren geen jongen, maar leggen eieren. De walvissen baren wel jongen. Op bladzijde 18 en 19 van ons Taalleesboek staat er een tekst over walvissen. Je leest de tekst even voor jezelf.”

U laat de leerlingen even de tekst voor zichzelf lezen. Daarna houdt u een kort gesprek over de inhoud ervan en u legt mogelijke moeilijkheden uit. Daarna vraagt u:

“Wat voor soort tekst kan dit zijn?” (weettekst)

U vervolgt:

“Dit is ook een natuurtekst waarbij bepaalde deelonderwerpen vaak voorkomen. We gaan dus schema’s maken van weetteksten. Daarbij gebruik je Leeswijzer 2. Bij het lezen of schrijven van een weettekst stel je altijd eerst vast wat het onderwerp en de deelonderwerpen zijn. Die deelonderwerpen zijn eigenlijk het antwoord op de vragen die de schrijver zich gesteld heeft.”

U laat de leerlingen de vragen noemen die schrijvers zich kunnen stellen als ze over dieren gaan schrijven. De leerlingen raadplegen desnoods het vragenrijtje dat ze in les 2 Leesbegrip 1 in hun Taalschrift hebben geschreven.

Vervolgens lezen de leerlingen de tekst ‘Spinnen’ op bladzijde 18 van het Taalleesboek voor zichzelf.

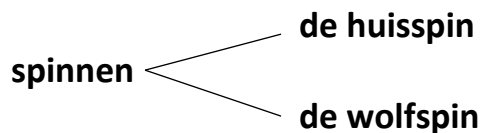
Daarna gaat u met de leerlingen na welke vragen er in de tekst ‘Spinnen’ beantwoord worden. (Hoe vangen de huisspin en de wolfspin hun prooi? Wat eten spinnen? Welke soorten zijn er? Hoe zien ze eruit? (alleen wolfspin) Hoe gedragen ze zich?)

U laat de leerlingen constateren dat deze tekst lang niet alles bevat wat er over spinnen te vragen zou zijn. U vraagt nog eens:

“Stel dat je meer zou willen weten, wat doe je dan?” (meer teksten lezen, op internet zoeken, een deskundige vragen, zelf op onderzoek uitgaan)

Dan maakt u samen met de leerlingen het schema van opdracht 1.2.

U schrijft het op het bord:



U laat enkele leerlingen vertellen hoe het uit het hoofd leren (memoriseren) van de inhoud van een tekst gaat. U schrijft dit op het bord:

- **tekst lezen**
- **schema maken**
- **schema nauwkeurig bekijken**
- **terugvertellen met schema, maar zonder tekst**
- **controleren met de tekst of je het goed gedaan hebt**

U leest samen met de leerlingen de tekst bij opdracht 2.1 op bladzijde 18 en 19 van het Taalleesboek nog een keer. U neemt opdracht 2.2 op bladzijde 20 mondeling samen door met de leerlingen. Daarna maakt u samen met de leerlingen het schema van opdracht 2.3.

Vervolgens maken de leerlingen opdracht 2.2 op bladzijde 20 van het Taalleesboek zelfstandig en opdracht 1 op bladzijde 12 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U bespreekt de antwoorden van opdracht 2.2 in het Taalleesboek en u laat een leerling met behulp van het schema de tekst van opdracht 2.1 navertellen.

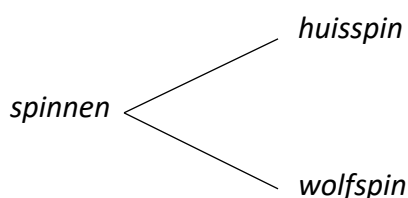
| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek, bladzijde 18 t/m 21

1.1

Leeswijzer 2, vraag 4: weettekst

1.2



2.1

Leeswijzer 2, vraag 4: weettekst

2.2

1 Waar komen ze voor?

2 Hoe planten ze zich voort?

3 Hoe zien ze eruit?

5 Wat eten ze?

6 Hebben ze vijanden?

7 Worden ze door de mens gebruikt?

4 Hoe verzorgen ze hun jongen?

8 Welke soorten zijn er?

Werkboek 5, bladzijde 9

1

- walvissen
- 1 in de zee
 - 2 zoogdieren, baren, levende jongen
 - 3 een blauwe vinvis: 30 meter lang
 - 4 jong zwemt direct, drinkt 7 maanden melk
 - 5 voedsel: krill, baleinen
 - 6 vijand: de mens, nu beschermd
 - 7 gebruik van traan, vlees en baleinen
 - 8 soorten: blauwe vinvis, gewone vinvis, bultrug, potvis

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen met een tussen -e(n).

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 13 t/m 15
- Spellinghulp klas 6

Vorbereiding

- U schrijft de volgende woorden op kaartjes: maneschijn, spinnewiel, apetrots, hoogtevrees, rijstepap, paardenstaart, buitenkant, kattenbak, zonnescherm, secundewijzer, eigenschap, roggebroom, huilebalk, reuzegoed.
- U zorgt voor een groot vel papier en een zwarte stift.

Start**5**

U speelt het spel ‘Galge’ met het woord *samenstelling*.

Als de leerlingen het geraden hebben vertelt u:

“Als je van twee woorden één woord maakt, noemen we dat een samengesteld woord of een samenstelling. Van *huis* en *sleutel* maak je de samenstelling *huissleutel*. Wie kan er nog een samenstelling bedenken?”

U schrijft er een paar op het bord.

Kern – Instructie**20****Stap 1**

U schrijft de volgende drie woorden op het bord:

zwempak, muisstil, keukenkast

U zegt:

“Dit zijn ook voorbeelden van samenstellingen. Vooral bij het tweede woord *muisstil* moet je goed opletten, omdat de laatste letter van het eerste deel hetzelfde is als de eerste letter van het tweede deel. Dat is bij meer samenstellingen het geval zoals *zeepoeder*, *tafellaken* en *werkkamp*. Als je deze woorden niet duidelijk uitspreekt hoor je niet goed waar het eerste deel ophoudt en het tweede deel begint.”

U dicteert een aantal woorden en de leerlingen schrijven ze op bij opdracht 1 op bladzijde 13 in het Werkboek. Geef de leerlingen als tip mee dat ze de woorden eerst langzaam en zacht voor zichzelf uitspreken voordat ze het woord opschrijven.

U dicteert:

fietsslot, kaasschaaf, huissleutel, stoelleuning.

Stap 2

Vervolgens zegt u:

“Er zijn ook samenstellingen met nog een andere moeilijkheid: bijvoorbeeld bij *paardenstal* (Schrijf je paardestal of paardenstal?), *koeienkop* (Schrijf je koeiekop of koeienkop?). De vraag is dus: Moeten deze samenstellingen met of zonder *n* tussen de beide delen? Daar zijn een paar regels voor en die gaan jullie vandaag leren.”

De regels staan verkort bij opdracht 2. Hieronder volgt de uitgebreide uitleg: Wanneer schrijf je een samenstelling wel met een tussen *-n*?

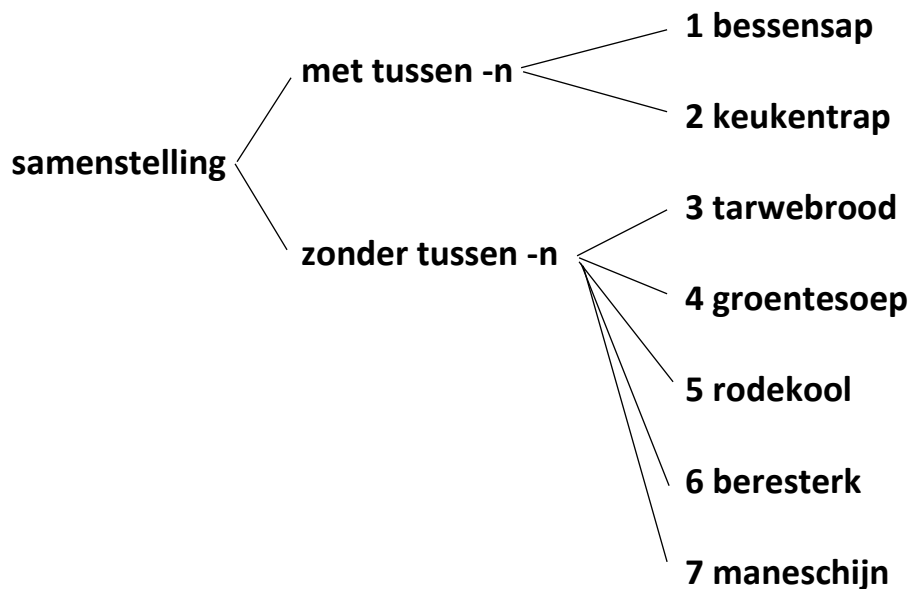
- 1 Als het eerste deel van de samenstelling een meervoudsvorm op *-en* is: bijvoorbeeld: *bessensap* (*bessen* is het meervoud van *bes*) en *boekenkast* (*boeken* is het meervoud van *boek*); dus ook *paardenstaart* en *koeienkop*.
- 2 Als het eerste deel al op *-en* eindigt: bijvoorbeeld: *keukentrap*, *morgenavond*, *buitenkant*, *eigenschap*.

Wanneer schrijf je een samenstelling niet met een tussen *-n*?

- 3 als het eerste deel geen meervoud heeft. Bijvoorbeeld: *tarwe* en *rijst*. Omdat deze woorden geen meervoudsvorm kennen, krijgen ze in een samenstelling geen tussen *-n*: *tarwebrood* en *rijstepap*.
- 4 als je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *-n* en een meervoud op *-s*. Het meervoud van *groente* is zowel *groenten* als *groentes*. Daarom schrijven we *groentesoep*. Nog een voorbeeld: Het meervoud van *hoogte* is *hoogten*, maar ook *hoogtes*. Daarom schrijven we geen tussen *-n* in een samenstelling met *hoogte*: *hoogtevrees*.
- 5 als het eerste deel geen zelfstandig naamwoord is. Bijvoorbeeld: *rodekool* en *spinnewiel*. (Het draait hier om het werkwoord *spinnen* en niet het zelfstandig naamwoord *spinnen*.)

- 6 als het eerste deel van de samenstelling een versterkende werking heeft. Bijvoorbeeld: *beresterk* en *apetrots*. (Het gaat hier niet om een beer of een aap, maar je geeft hier mee aan dat iemand heel sterk is of dat je heel trots bent.)
- 7 als er van het eerste deel maar één is. Bijvoorbeeld: *maneschijn*, *zonnestraal*.

U schrijft de zeven typen in schema op een groot vel papier:



Stap 3

De leerlingen nemen het schema over in hun Werkboek bij opdracht 3. Daarna deelt u de kaartjes met de woorden die u bij de voorbereiding hebt gemaakt uit, een leerling leest het woord op zijn of haar kaartje voor en samen bespreekt u waar het woord thuishoort in het schema. De leerling vult het woord op de juiste plaats in.

De leerlingen maken de opdrachten op bladzijde 14 tot en met 15 van het Werkboek.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U laat alle leerlingen één samenstelling bedenken en opschrijven. Ze moeten ook voor hen zelf al bepalen in welke categorie deze samenstelling thuishoort. Vervolgens kiest u een leerling uit, die zijn samenstelling op het bord schrijft. De rest van de leerlingen geeft aan in welke categorie zij denken dat de samenstelling thuishoort. U herhaalt deze oefening verschillende keren.

Didactische tip

In de Spellinghulp zijn de woordenlijsten van de kijkweetwoorden en de regels om te onthouden terug te vinden. Het moet voor de leerlingen een gewoonte worden om hier regelmatig in te kijken als ze het niet meteen weten. Door veel met het woord of de regel in aanmerking te komen, wordt de spelling eerder een automatisme.

Antwoorden

Werkboek 5, blz 10 t/m 12

1, 2 en 3

Antwoorden staan in de les.

4

bijvoorbeeld: konijnenhok, paardenstaart, rijstepap, pruimentartaart, geboortekaartje, kreeftensoep, groentesoep, schildpaddennest.

5

1 kippenhok

2 groentesap

3 pannenkoek

4 poezenstaart

5 maneschijn

6 perenboom

7 platteland

8 tarwekoekjes

9 slangenkuil

10 mannenkleding

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **ondanks, dankzij, omstreeks, sinds** en **per**.
- De leerlingen oefenen de term voorzetsel kennen en het juiste voorzetsel kiezen.
- De leerlingen oefenen het verschil in betekenis te begrijpen tussen zinnen met gelijkkluidende voor- en achterzetsels.
- De leerlingen oefenen de betekenis van enkele voorzetseluitdrukkingen te begrijpen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordspoor 3; Woordweb 4, Woordcluster 4

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 23 t/m 25
- Werkboek 5, bladzijde 16 t/m 18
- Taalschrift

Betekenis van de woorden

| | |
|-------------------|---|
| ondanks: | Het woord ondanks gebruik je wanneer iets tegenzit, maar dat het dan toch lukt. Bijvoorbeeld: ondanks mijn zere voet heb ik de marathon helemaal uitgelopen. Ondanks de moeilijke staartdeling heb ik toch een tien voor mijn rekenwerk gekregen. |
| dankzij: | Het woord dankzij gebruik je wanneer iets lukt, door hulp van iemand of doordat iets meezit. Bijvoorbeeld: dankzij de hulp van mijn meneer heb ik die som kunnen maken. Dankzij een goed georganiseerde toer hadden we een fijne vakantie. |
| omstreeks: | Omstreeks geeft ongeveer aan wanneer iets is gebeurd of gaat gebeuren. Bijvoorbeeld: omstreeks zes uur krijgen we bezoek. |
| sinds: | Sinds betekent: vanaf een bepaald moment in het verleden. Bijvoorbeeld: sinds vanmorgen heb ik niet meer gesnoept. ‘Sinds’ is dus al geweest. |
| per: | Per betekent: vanaf een bepaald moment in de toekomst. Bijvoorbeeld: per 1 november (a.s.) heb ik een ander telefoonnummer. ‘Per’ betekent dat het nog moet gebeuren. |

Start**5**

U vraagt:

“Hoe laat ongeveer eten jullie de warme maaltijd thuis?”

U laat een paar leerlingen op de vraag reageren.

Daarna zegt u:

“Thuis eten wij de warme maaltijd **omstreeks** zeven uur. Dat doen wij **sinds** jaren. Maar **per** 1 januari volgend jaar gaan wij **omstreeks** half acht warm eten. Dat wordt wel even wennen!”

| | |
|----------------------------|-----------|
| Kern – Instructie 1 | 15 |
|----------------------------|-----------|

U vervolgt:

“Ik heb in één zin heel wat verteld, maar wat precies? Ik leg het nog een keertje uit. Thuis eten wij altijd warm **omstreeks** zeven uur. Als je ‘**omstreeks**’ zegt, geef je ongeveer aan wanneer iets gebeurt. Wij eten dus niet altijd precies om zeven uur, maar om ongeveer zeven uur. Wij doen dit al **sinds** jaren. Met ‘**sinds**’ bedoelen we: vanaf een bepaald moment in het verleden. **Sinds** jaren betekent: al jarenlang. Tenslotte zei ik: **per** 1 januari volgend jaar gaan wij om half acht warm eten. **Per** 1 januari betekent: vanaf 1 januari. ‘**Per**’ gebruik je als iets nog moet gebeuren. Bijvoorbeeld: **per** 1 oktober heb ik een nieuw telefoonnummer.”

U legt de betekenissen van de nieuwe woorden uit aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. U zegt:

“Ik sta iedere ochtend **omstreeks** zes uur op. **Sinds** een tijdje kom ik moeilijk uit mijn bed.”

Daarna stelt u de volgende vragen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen:

- “**Sinds** wanneer zitten jullie op deze school?
- **Sinds** wanneer zitten jullie in deze klas?
- **Per** wanneer gaan jullie naar de volgende klas?
- **Omstreeks** welke tijd ga jij meestal naar bed?
- **Omstreeks** welke tijd sta jij ’s zondags meestal op?”

U houdt nog een kort gesprek over de nieuwe woorden. Daarna zegt u:

“Ik zal de klas in tweeën verdelen. Ik vertel dan een verhaaltje. De ene helft van de klas moet meewerken en meeluisteren door heel

stil te zijn. De andere helft werkt mij tegen door steeds te kuchen of te hoesten.”

U geeft een teken dat de klas moet beginnen en u begint met het verhaal:

“Op een dag ging ik uit wandelen. De zon scheen heel erg fel. Ondanks de hete zon had ik toch heel veel plezier. Dankzij mijn fles water die ik meegenomen had, kon ik regelmatig water drinken en me goed voelen in de warmte.”

U zegt:

“Ik heb de klas in tweeën verdeeld en het verhaaltje voorgelezen om jullie twee woorden duidelijk te maken: **ondanks** en **dankzij**. De ene helft van de klas maakte irritante geluiden. **Ondanks** deze geluiden kon ik toch mijn verhaaltje voorlezen. Ik heb me er niets van aangetrokken. **Ondanks** betekent dat iets toch zo is, of zo gebeurt, ook al zit het tegen. Jullie werkten mij tegen (U wijst de ‘tegenwerkers’ aan.), maar ik bleef toch doorlezen. Dat het toch lukte, was **dankzij** de andere helft van de klas. Deze helft was zo stil, dat ik toch verstaanbaar was. **Dankzij** betekent dat iets gebeurt of zo is doordat iemand helpt of doordat iets meezit. In dit geval hielpen jullie (U wijst de ‘medewerkers’ aan.) mij om het verhaal te kunnen voorlezen. Dus: ondanks de drukke helft van de klas en dankzij de rustige helft van de klas, heb ik mijn verhaaltje voorgelezen.”

U laat het Woordweb zien en leest het verhaaltje nogmaals voor. U herhaalt de nieuwe woorden samen met de leerlingen.

Daarna vraagt u aan de leerlingen (samenwerken mag) om de nieuwe woorden toe te passen in een kort verhaaltje die ze zelf gaan maken. Onderwerpen kunnen zijn: fietsen, taartbakken, wandelen, lezen, enzovoort. De leerlingen presenteren daarna hun verhaaltje aan de klas. U bespreekt ook de opdrachten op bladzijde 17 en 18 van het Werkboek.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

Vervolgens zegt u:

“In ons dagelijks leven gebruiken we veel woorden. Er zijn ook kleine woordjes die we gebruiken, bijvoorbeeld: voor, achter, op, in, naast, enzovoort. Deze woordjes hebben een naam. We noemen ze voorzetsels. We gaan even kijken naar de opdracht op bladzijde 23 van ons Taalleesboek.”

U behandelt opdracht 1 op bladzijde 23 van het Taalleesboek mondeling samen met de leerlingen.

Bij opdracht 2 op bladzijde 24 van het Taalleesboek kunt u een aantal voorzetsels toelichten. Soms zijn ze te vervangen door een andere: à = of; naast = behalve; gedurende = tijdens; omstreeks = voor of na (soms ook 'ongeveer'); namens = uit naam van; ondanks = ook al; per = op; sinds = vanaf een bepaalde tijd/sedert.

Het is voldoende als de voorzetsels in deze opdracht passief beheerst worden. Hierna bespreekt u een aantal (voorzetsel)uitdrukkingen. U schrijft telkens een uitdrukking op het bord en vraagt de leerlingen hier een zin mee te maken. Als een uitdrukking vaak afgekort wordt, laat u ook de afkorting noemen.

Als de leerlingen geen zin kunnen maken, dan geeft u zelf een voorbeeld en u laat de leerlingen naar analogie hiervan nog een zin bedenken. De bedachte zinnen worden op het bord en in het Taalschrift geschreven:

| | |
|--|--------------------------------------|
| als gevolg van = ten gevolge van (a.g.v = t.g.v.) | in verband met (i.v.m.) |
| door middel van (d.m.v.) | met ingang van (m.i.v.) |
| in plaats van (i.p.v.) | met uitzondering van (m.u.v.) |
| in tegenstelling tot/met (i.t.t./i.t.m.) | |

Voorbeeldzinnen:

- Als gevolg van/Ten gevolge van het zeer droge weer en de hete zon zijn er veel planten verbrand door de hete zon.
- Door middel van een ingezonden brief reageerde Roberto op een stuk in de krant.
- Het werd een verlies in plaats van een overwinning.
- In tegenstelling tot/met voorgaande jaren is er dit jaar geen vuurwerk.
- In verband met een elektrische stoornis gaat de openluchtvoorstelling niet door.
- Met ingang van 1 augustus gaat mijn moeder bij de bank werken.
- verboden toegang met uitzondering van clubleden

De leerlingen maken de opdrachten op bladzijde 24 en 25 zelfstandig in hun Taalschrift. Ze maken ook de opdrachten op bladzijde 17 en 18 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig.

| |
|-------------------|
| Afsluiting |
|-------------------|

| |
|----------|
| 5 |
|----------|

U geeft een paar leerlingen een beurt om hun korte verhaaltje te vertellen. U geeft daarbij feedback (zijn de woorden op de juiste manier gebruikt?). U kunt het Woordweb bij Woordcluster 4 samen met de leerlingen uitbreiden aan de

hand van hun eigen voorbeeldverhaaltjes. U bespreekt ook de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 24 en 25 van het Taalleesboek en de opdrachten op bladzijde 17 en 18 van het Werkboek.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek, bladzijde 23 t/m/ 25

1.1

| | | | | |
|-------|------|-----------|------------|----------|
| 1 van | 3 om | 5 uit | 7 met, van | 9 tussen |
| 2 aan | 4 op | 6 met, in | 8 aan | 10 over |

2

| | | | |
|-----------|------|---------|-------------|
| 1 sinds | 3 à | 5 per | 7 gedurende |
| 2 ondanks | 4 op | 6 naast | 8 namens |

3.1

In zin 2 gaat het schip naar de haven. In zin 1 is het schip al in de haven.

3.2

eigen zinnen

Werkboek 5, bladzijde 17 en 18

1

1 1 b, 2 a, 3 a, 4 b
2 1 dankzij, 2 ondanks, 3 ondanks

2

| | |
|-------------|-------------|
| 1 omstreeks | 4 omstreeks |
| 2 per | 5 sinds |
| 3 sinds | 6 per |

3

persoonlijk antwoord

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **een oproep doen, volgens, de deskundige, iets afraden, neutraal advies geven, aanbevelen en propageren.**
- De leerlingen oefenen zakelijke teksten kritisch te lezen en ze op werkelijkheidsgehalte en volledigheid te beoordelen.
- De leerlingen oefenen doelgericht informatie te zoeken, onder andere in een atlas en in een woordenboek.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordcluster 5; Woordweb 3, Woordcluster 3 (gr. 8, Th. 8)

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 29 t/m 32 en bladzijde 34 en 35
- Werkboek 5, bladzijde 19 t/m 24
- Taalschrift

Voorbereiding

- atlassen en woordenboeken

Betekenis van de woorden

| | |
|-------------------------------|--|
| een oproep doen: | Als iemand een oproep doet, vraagt hij dringend om iets te doen. |
| volgens: | 'Volgens mij gaat de voorstelling morgen niet door,' betekent dat ik denk dat de voorstelling morgen niet doorgaat. 'Volgens Jaime wint RCA van Dakota,' betekent dat Jaime denkt dat RCA van Dakota zal winnen. |
| de deskundige: | Een deskundige is iemand die veel van iets weet. Bijvoorbeeld: Mijn oom is deskundige in fotografie, betekent dat mijn oom heel veel weet van fotograferen. |
| iets afraden: | Als je iemand iets afraadt, zeg je dat hij het beter niet doet. Bijvoorbeeld ik raad je af om 's avonds naar huis te lopen. |
| neutraal advies geven: | Als je iemand advies geeft, zeg je wat hij volgens jou het best kan doen. Een neutraal advies is een onpartijdig advies. Je geeft ermee aan dat het jou niet uitmaakt of je advies wordt gevolgd of niet. Bijvoorbeeld: "Het zal heel erg koud zijn in de zaal, dus ik zou een dikke jas aantrekken als ik jou was." |
| aanbevelen: | Als je iets aanbeveelt, zeg je dat iets goed is. Bijvoorbeeld: "Wat een leuke film, ik kan je hem echt aanbevelen." |
| propageren: | Als je iets propageert, raad je het sterk aan. Je maakt er als het ware reclame voor. Bijvoorbeeld: "Jullie móeten die film gaan zien, je mist echt iets als je het niet doet." |

| | |
|-------|---|
| Start | 5 |
|-------|---|

U vraagt op een dringende manier de aandacht:

“Ik vraag jullie aandacht voor het volgende. Willen de kinderen die een gekleurde gum in hun etui hebben, hun vinger opsteken?”

U wacht tot dat gebeurt en u zegt dan:

“Gekleurde gummen gummen veel beter dan ongekleurde gummen, heeft een kennis me verteld die zegt dat hij veel weet van gummen.”

| | |
|---------------------|----|
| Kern – Instructie 1 | 15 |
|---------------------|----|

U vervolgt:

“Ik vroeg de kinderen met een gekleurde gum om hun vinger op te steken. Ik vroeg dat nogal dringend, alsof het heel belangrijk was. Op zo’n manier iets vragen, heet ook wel: **een oproep doen**. Ik **deed een oproep** aan jullie. Maar was het wel zo’n belangrijke oproep? Nee, hè? Want gekleurde gummen gummen natuurlijk net zo goed als ongekleurde gummen.

Die kennis van mij weet dus helemaal niet zoveel van gummen af. Maar hij denkt van wel. Hij denkt dat hij een **deskundige** is. Wat is een **deskundige**? Een **deskundige** is iemand die veel afweet van een bepaald onderwerp.

Volgens mijn kennis moeten we allemaal gekleurde gummen kopen, omdat ze beter gummen. Nou, **volgens** mij klopt dat helemaal niet. En **volgens** jullie? **Volgens** jullie is het ook onzin wat die zogenaamde **deskundige** beweert, toch? Ik zeg steeds ‘**volgens**’. **Volgens** betekent: zoals iemand zegt of denkt dat het is. Mijn kennis deed **de oproep** aan iedereen om gekleurde gummen te kopen. Ik doe **de oproep** aan jullie om hier niet naar te luisteren! Ik doe **de oproep** aan jullie om alleen te luisteren naar **de oproepen** die echt belangrijk zijn.”

U laat Woordweb 5 zien en laat de leerlingen vertellen wat erop te zien en te lezen is. U vraagt de leerlingen naar hun eigen ervaringen met **oproepen** en **deskundigen**. Na het gesprek geeft u de leerlingen twee aan twee de opdracht om één **oproep** te formuleren. Onderwerpen kunnen zijn: zuinig zijn met water, stankoverlast, oud papier, langzaam rijden, enzovoort. De resultaten worden aan het eind van de les aan de klas gepresenteerd.

U stelt de volgende vragen:

- “Hoe willen jullie **de oproep** bekend maken?” (De antwoorden schrijft u op het bord.)
- “Kijk eens naar het bord. Wat vinden jullie de beste manier om een **oproep** te doen?” (U laat de leerlingen argumenteren.)
- “Als je jouw **oproep** door een **deskundige** bekend zou laten maken, wat voor **deskundige** zou dat dan kunnen zijn?”

Daarna zegt u:

“Net als een **oproep** doen kunnen wij ook **iets afraden**. Bijvoorbeeld: ik heb afgelopen weekend een waardeloze film gezien. Ik ben halverwege gewoon weggelopen, want anders was ik in slaap gevallen. Ik **raad** jullie **af** om ... (Hier noemt u misschien een film waarvan u vrij zeker bent dat de kinderen hem juist geweldig vinden.). Als je iemand **iets afraadt**, zeg je dat hij het volgens jou beter niet kan doen. Maar ja, ik zie dat jullie wel van die film houden.

Weet je wat, ik **geef** jullie een **neutraal advies**: ga de film zelf maar bekijken om erachter te komen wat je ervan vindt. Als je iemand een **neutraal advies geeft**, heb je er geen belang bij of je advies wordt gevolgd of niet. Mijn **neutrale advies** houdt in dat jullie zelf maar moeten weten of je de film gaat bekijken. Misschien vinden jullie de film wel zo leuk, dat je hem aan anderen gaat **aanbevelen** in plaats van **afraden**. Iets **aanbevelen** is zeggen dat iets goed is. Dat kan ik van die ene film niet zeggen. Ik wil hem helemaal niemand **aanbevelen**.

En dan te bedenken hoe ze in de krant en in tijdschriften deze film **propageren**! Iets **propageren** betekent iets sterk aanraden. Je maakt er als het ware reclame voor.

Bijvoorbeeld zo: Jullie móeten die film gaan zien, je mist écht iets als je het niet doet!” Ik heb geprobeerd jullie **neutraal advies te geven** door te zeggen dat je de film zelf maar moet bekijken om erover te oordelen. Maar het kost me moeite, hoor! Ik zou hem het liefst dringend willen **afraden**: “Ga niet! Zonde van je tijd!” Ik zou hem toch niet willen **aanbevelen**. En helemaal niet willen **propageren**!”

U toont Woordweb 3 (gr. 8 Th. 8) en bespreekt de nieuwe woorden. Tijdens de interactie geeft u extra aandacht aan de leerlingen die niet snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U stelt de volgende vragen:

- “Het is **af te raden** om vlak voor het slapengaan een griezelfilm te bekijken. Je kunt dan misschien moeilijk slapen en krijgt nare dromen. Heb jij wel eens slecht geslapen na het zien van een griezelfilm? Zou je anderen **afraden** deze film te zien of zou je hem juist willen **aanbevelen**? Leg uit.
- Een **neutraal advies** begint vaak zo: “Je moet zelf weten, maar ...” Bijvoorbeeld: “Je moet het zelf weten, maar ik zou met deze zonnige dag een hoed opdoen als ik jou was.” Sommige mensen vinden zo’n **neutraal advies** best lastig en denken dan: wat moet ik nou? Een regenjas aantrekken of niet? Zij horen liever: “Trek een regenjas aan!” Want dat is tenminste duidelijk en zo hoeven ze zelf niet te kiezen. Wat vind jij prettiger of makkelijker, een **neutraal advies** over wat jij zou moeten doen waarna je zelf moet besluiten, of dat er voor je besloten wordt?
- In een winkel tref je soms opdringerig winkelpersoneel. In plaats van je rustig te laten kijken en kiezen, proberen ze je iets te verkopen door het te **propageren**. Maakt zo’n verkoper een kans bij jou of trek je je er niets van aan?”

U houdt nog een kort gesprek over de nieuwe woorden en u bespreekt de opdrachten op bladzijde 19 tot en met 24 van het Werkboek.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

Vervolgens zegt u:

“**Propageren** wordt veel gedaan. Ook in kranten. Daar staat veel in, maar is alles waar wat in de krant staat? Meestal wel, gelukkig. Maar soms staat er ook wel eens onzin in. We gaan een paar krantenberichten kritisch bekijken, dus heel goed lezen en controleren of het klopt. Als het nodig is kunnen jullie daarbij bijvoorbeeld de atlas of een woordenboek gebruiken om de berichten beter te kunnen begrijpen.”

U leest de tekst van opdracht 1.1 op bladzijde 29 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. U bespreekt opdracht 1.1 tot en met opdracht 1.5 op

bladzijde 29 tot en met 31 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Bij opdracht 1.4 op bladzijde 31 van het Taalleesboek vraagt u:

“Wie gelooft wel wat de onderzoekers beweren en wie niet?”

U schrijft op het bord:

| | wel | niet |
|------------------------------|-----|------|
| Tekst: dikke kinderen | ... | ... |

U vult de aantallen leerlingen in onder ‘wel’ en ‘niet’. Vervolgens laat u een aantal leerlingen hun antwoord motiveren. Daarna geeft u de leerlingen de opdracht om de teksten bij opdracht 6 op bladzijde 34 en 35 van het Taalleesboek te lezen. U constateert dat sprinkhanen blijkbaar erg vruchtbaar zijn en u vraagt wat dat betekent. (dat ze makkelijk heel veel jonkies krijgen). U vraagt of alles wat er in het krantenbericht staat waar is. U zet nu op het bord achter ‘Tekst’: sprinkhanen en de aantallen leerlingen. (De meeste leerlingen zullen nu nee zeggen). Vervolgens vraagt u:

“Waarom denken er nu meer leerlingen dat het niet waar is dan bij de vorige tekst?”

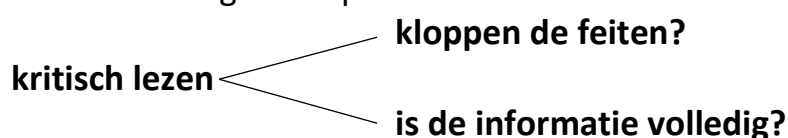
Samen met de leerlingen probeert u tot de conclusie te komen dat dit komt omdat de feiten niet kloppen:

- In West-Europa zijn geen woestijnen en woestijnsprinkhanen.
- Zoals we in het stukje uit de natuurgids kunnen controleren of goudsprinkhanen zeldzaam zijn in Nederland en of ze vooral voorkomen op Gotland en Öland.
- $400 \times 400 = 160.000$

U zegt:

“Als we op deze manier teksten lezen, noemen we dat kritisch lezen. Kritisch lezen betekent dat je bij het lezen kijkt of het juist of onjuist is wat er geschreven wordt, of feiten kloppen en of het volledig is. Bij dit laatste moeten we dus vooral kijken of er geen belangrijke feiten ontbreken en als het kan moeten we de feiten controleren.”

Daarna zet u het volgende op het bord:



Vervolgens vraagt u de leerlingen of ze wel eens meegemaakt hebben dat iets dat geschreven stond (in de krant bijvoorbeeld) niet klopte. Hierna wijst u de leerlingen erop dat je om feiten en informatie te controleren woordenboeken, internet, encyclopedieën en atlassen kunt gebruiken. U bespreekt even opdracht 1.5 op bladzijde 31 met betrekking tot de tekst ‘Kinderen dikker door tv-kijken’ op bladzijde 29 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. U laat de leerlingen de atlas pakken en u bekijkt het register. U vraagt wat de cijfers en letters achter de plaatsnamen betekenen in een atlas. (bijvoorbeeld: Washington 44 F3, Boston 44 F2 G2) Indien nodig herhaalt u dat 44 de bladzijde aangeeft. (Dit is in klas 4 al eerder uitgelegd.) Daarna legt u uit dat F3 en F2 G2 het vak aangeven waarin de plaatsen op de kaart liggen. U vertelt de leerlingen dat ze de opdrachten moeten maken waarbij ze de twee vragen die op het bord staan moeten gebruiken. Ze mogen de atlassen en woordenboeken gebruiken.

De leerlingen maken de opdrachten op bladzijde 29 tot en met 32 van het Taalleesboek zelfstandig in hun Taalschrift en de opdrachten op bladzijde 19 tot en met 24 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

Tot slot controleert u de antwoorden samen met de leerlingen en bespreekt mogelijke moeilijkheden die de leerlingen zijn tegengekomen.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek, bladzijde 29 t/m 32

1.1

weettekst

1.2

d Kinderen die veel tv-kijken hebben meer kans om dik te worden.

1.3

1 feit 2 feit 3 mening

1.4

eigen mening met argumenten

1.5

gegevens uit het geraadpleegde register over Washington, Boston

2.1

1 ja 2 nee 3 ja

2.2

gegevens uit het geraadpleegde register over Sommelsdijk, Dirksland, Middelharnis

2.3

nee, want Sommelsdijk ligt niet in Zeeland, maar in Zuid-Holland

Werkboek 5, bladzijde 20 t/m 24

1

1 meneer Andres: aanbevelen, Joël: afraden; Colegio Pabao: propageren; Colegio Pariba: neutraal advies geven

2 persoonlijk antwoord

3 woordparen: afraden - moet je niet doen; aanbevelen - moet je doen; propageren - moet je zeker doen; neutraal advies geven - kun je doen

2

persoonlijke oplossing

3

1 waar

4 niet waar

2 waar

5 niet waar

3 waar

6 waar

4

verhaal waar de volgende zaken in staan:

hoe de kat eruitziet;

hoe de kat heet;

waar hij voor het laatst gezien is;

hoe lang hij al kwijt is;

het adres of telefoonnummer, zodat mensen contact op kunnen nemen als de kat gevonden is

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **realistisch, fantastisch, humoristisch** en **historisch**.
- De leerlingen oefenen spreekwoorden en uitdrukkingen die met eten te maken hebben begrijpen en toe te passen.
- De leerlingen oefenen enkele uitdrukkingen te begrijpen en die met de verspreiding van informatie te maken hebben.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2 en 3 (gr. 7, Th. 9), Woordspoor 2 en 3
Woordweb 4 (gr. 7, Th. 9), Woordcluster 4

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 35 t/m 37
- Taalschrift

Betekenis van de woorden

| | |
|----------------------|--|
| realistisch: | Als iets realistisch is, heeft het te maken met de werkelijkheid. Bijvoorbeeld: die film geeft een realistisch beeld van de armoede in Afrika. Dat betekent dat die film laat zien hoe het daar echt is. |
| fantastisch: | Als iets fantastisch is, is het niet zoals de werkelijkheid. Het is bijvoorbeeld veel mooier, beter, groter dan de werkelijkheid. |
| humoristisch: | Een humoristisch verhaal is een grappig verhaal. Een humoristisch mens maakt vaak grapjes. |
| historisch: | Historische verhalen zijn verhalen over geschiedenis. Ze gaan over dingen van heel vroeger. |

Start**5**

U zegt:

“Wij gaan overmorgen met schoolreisje. Dan gaan we met de bus rond Aruba rijden en kijken naar mooie plekken. Maar! Het is nog niet zeker, want ik moet nog het één en ander nagaan en regelen. Jullie mogen het nog niet aan de grote klok hangen.”

U vraagt:

“Wie kan raden wat deze uitdrukking zou betekenen? Niet aan de grote klok hangen?”

Mochten de leerlingen er niet uitkomen, dan kunt u iets vertellen over de kerkklok. De grootste klok in de kerktoren maakt het meeste geluid. En dat hoort iedereen. Dus, ze mogen het nog niet aan iedereen vertellen.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 1 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

U vervolgt:

“In deze les leren jullie een aantal uitdrukkingen en spreekwoorden die iets te maken hebben met eten en drinken. Daarna gaan we praten over uitdrukkingen die iets met krant te maken hebben.”

U bespreekt opdracht 1 op bladzijde 35 en 36 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Als blijkt dat bepaalde uitdrukkingen niet voldoende begrepen zijn, probeert u concrete situaties te beschrijven waarin de niet begrepen uitdrukkingen gebruikt zouden kunnen worden. De meest voorkomende uitdrukkingen voor ons zijn: ‘zijn eigen boontjes doppen’, ‘met lange tanden eten’, ‘eten wat de pot schaft’, ‘door de zure appel heen bijten’. Hierna biedt u enkele uitdrukkingen aan die verband houden met het (uitwisselen van) nieuws. U schrijft steeds een uitdrukking op het bord en laat de leerlingen vertellen (raden) wat ermee bedoeld wordt. Daarna geeft u zelf de juiste omschrijving. De leerlingen kunnen de uitdrukkingen overschrijven in hun Taalschrift met een korte omschrijving. De eerste uitdrukking is al behandeld en u kunt dit herhalen. U schrijft op het bord:

iets aan de grote klok hangen:

De grootste klok in de kerktoren maakt het meeste geluid.

Bijvoorbeeld: Aan iedereen het nieuws vertellen: het nieuws aan de grote klok hangen.

niks nieuws onder de zon:

Alles is al bekend.

Bijvoorbeeld: Oma praatte en praatte, maar moeder wist alles al: niks nieuws onder de zon.

zich verspreiden als een lopend vuurtje:

Bij sommige branden verspreidt het vuur zich heel snel, bijvoorbeeld bij een koenoekoebrand. Nieuws dat zich als een lopend vuurtje verspreidt, wordt dus snel overal bekend.

Bijvoorbeeld: Je hebt 3000 Florin gewonnen in een loterij. In de kortste tijd weet iedereen het. Het nieuws verspreidt zich als een lopend vuurtje over Aruba.

liegen alsof het gedrukt staat:

Liegen alsof het opgelezen wordt uit de krant of een boek.

Bijvoorbeeld: Die man kun je niet vertrouwen. Hij liegt zo goed dat de meeste mensen hem geloven. Hij liegt alsof het gedrukt staat.

van mond tot mond gaan:

Dit betekent dat een boodschap mondeling wordt doorgegeven. De uitdrukking komt ook voor in ‘mond-tot-mondreclame’. Dat wil zeggen dat de mensen elkaar vertellen dat iets heel goed of heel goedkoop is.

van de daken schreeuwen:

Als je hoog op een dak zit, kan iedereen in de omgeving je goed horen. Als je dan dus roept. Weet iedereen het.

Bijvoorbeeld: Toen Ricky hoorde dat hij een reis mocht maken op het schip van zijn oom, wilde hij het nieuws wel van de daken schreeuwen.

Daarna bespreekt u opdracht 2 op bladzijde 36 en 37 van het Taalleesboek samen met de leerlingen.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 15 |
|-----------|

Vervolgens zegt u:

“Sommige van deze uitdrukkingen en spreekwoorden zijn **humoristisch**. **Humoristisch** betekent leuk of grappig. Bijvoorbeeld iets van de daken schreeuwen. Wie kan een grap vertellen of iets grappigs die je meegemaakt hebt en waar iedereen hard om moest lachen. Daar zijn wij natuurlijk ook nieuwsgierig naar!”

U laat een paar leerlingen iets **humoristisch** vertellen. Daarna zegt u:

“Veel uitdrukkingen zijn ook **historisch**. Ze bestaan al heel lang net als **historische** verhalen. Het zijn verhalen over geschiedenis. Ze gaan over dingen van vroeger. Bijvoorbeeld de ‘Drie Muskietiers’ en ‘Samsom’ Wie houdt van **historische** verhalen? Vertel er iets over.”

U houdt een kort gesprek op de reacties van de leerlingen. U vervolgt:

“Naast **historische** verhalen en ook **humoristische** verhalen, heb je ook verhalen die echt gebeurd zijn. Die verhalen noemen we

realistisch: Waar gebeurde verhalen. Bijvoorbeeld toen wij hier op Aruba een zonsverduistering hebben meegemaakt. Die dag werd het 's middags donker en even later weer licht. Dat was een **fantastische** ervaring om zoiets mee te maken. **Fantastisch** omdat het niet altijd voorkomt. De zonsverduistering is een **realistisch** verhaal, omdat het echt gebeurd is.”

U toont de Woordweb 2, 3 en 4 van gr. 7 en u herhaalt de betekenissen van de nieuwe woorden. Vervolgens maken de leerlingen opdracht 1 en 2 op bladzijde 36 en 37 van het Taalleesboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U bespreekt de antwoorden van opdracht 1 en 2 op bladzijde 36 en 37 van het Taalleesboek samen met de leerlingen en de mogelijke moeilijkheden die ze hebben ondervonden.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek, bladzijde 35 t/m 37

1

1 door de zure appel heen bijten

2 wat de boer niet kent dat eet hij niet

3 eten wat de pot schaft

4 geen droog brood verdienen

2

1 geen droog brood mee te verdienen

2 door de zure appel heen bijten

3 met lange tanden (tegen hueg en meug)
eten wat de pot schaft

4 wat de boer niet kent dat eet hij niet

5 laat zich de kaas niet van het brood eten

6 je eigen boontjes doppen

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het peil, het niveau, de conclusie, afleiden** en **voornaamste**.
- De leerlingen oefenen een meningstekst te schrijven met een duidelijke hoofdlijn.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordspoor 4;
Woordweb 3 (gr. 7, Th. 11), Woordspoor 3

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 38 en 39
- Schrijfwijzer 2
- Werkboek 5, bladzijde 25 t/m 27
- Taalschrift

Vorbereiding

- een krantenpagina met ingezonden brieven
- youtube film: https://youtu.be/FLbg_gTOQus "Voldoende water - beheer van het waterpeil"

Betekenis van de woorden

| | |
|----------------------|--|
| het peil: | Bij een peil wordt de hoogte van iets aangegeven. Bijvoorbeeld het niveau van het water in een dam. Het peil kan in hoogte verschillen, van laag naar hoog. |
| het niveau: | Het niveau betekent hetzelfde als het peil. Bijvoorbeeld: het niveau van het water in de dam van Cas Ariba is laag. |
| de conclusie: | Als je tot de conclusie komt dat iemand boos is, dan weet je dat iemand boos is. Je weet dat omdat hij bijvoorbeeld de hele tijd moppert. Als je een onvoldoende rapport hebt, dan kom je tot de conclusie dat je niet over zult gaan. |
| afleiden: | Afleiden is hetzelfde als een conclusie trekken. Bijvoorbeeld: ik kon aan haar kwade gezicht afleiden dat ze boos op me was. Je weet dan dat ze boos is, omdat ze lelijk kijkt. |
| voornaamste: | Voornaamste is een deftig woord voor belangrijkste. Het betekent hetzelfde. |

Start**5**

U vertoont de film over het beheer van het waterpeil. Daarna zegt u:

“Zoals we op de film hebben kunnen zien, houdt men het waterpeil in de gaten met grote linialen of meetpalen zodat er niet te veel water is en ook niet te weinig.”

Kern – Instructie 1**15**

U vervolgt:

“Wanneer nou de zeespiegel stijgt, kunnen er delen van landen onder water verdwijnen. Het **peil** van het zeewater is dan zo hoog. Een ander woord voor **peil** is **niveau**. **Peil** en **niveau** betekenen hetzelfde.”

U legt de betekenis van de nieuwe woorden uit aan de hand van het Woordweb. U gaat een kort gesprekje aan met de leerlingen. U geeft een ander voorbeeld van **peil**, bijvoorbeeld: Wanneer het regent kunnen we meten hoeveel milliliter water is gevallen. Zo kunnen we meten en vergelijken met andere regentijden. U kunt ook de volgende vragen stellen:

- Wie heeft weleens gezien wanneer de zee een hoog of een laag waterpeil heeft?
- Wat zou er kunnen gebeuren als **het peil** van het zeewater te hoog is? (overstromingen)
- En wat als het te laag is? (Er kunnen vissen doodgaan, de schepen lopen vast.)

Vervolgens bespreekt u de opdrachten op bladzijde 20 en 21 van het Werkboek samen met de leerlingen. Daarna zegt u:

“Uit de waterpeilingen kunnen we tot **de conclusie** komen dat de zeespiegel stijgt doordat de ijskappen van de noordpool en de zuidpool smelten. Dit kan veel problemen veroorzaken. We kunnen ook **afleiden** dat als we geen zorg dragen voor de aarde, er meer rare dingen kunnen gebeuren zoals aardbevingen en overstromingen. Het voornaamste dat we kunnen doen is zoveel mogelijk hergebruik van materialen, dingen die je op meer manieren kunt gebruiken en zo niet telkens nieuwe dingen te kopen. Bijvoorbeeld het hergebruik van een oude (dames)kous. Die kun je goed gebruiken als een net of een soort zeef. Ook de raffinaderijen en fabrieken dienen minder gassen in de lucht te stoten. Al die rook die we uit de schoorstenen zien komen, kunnen voor weersproblemen zorgen, omdat het allemaal in de lucht gaat. Veel mensen worden meer bewust van al deze problemen die veroorzaakt kunnen worden door al deze vervuiling. Andere mensen gaan protesteren en artikelen in de krant schrijven omdat men veel natuur wegkapt om nieuwe gebouwen te bouwen. Je kunt uit deze gedragingen **afleiden** dat ze erg boos zijn. Dan kom je tot **de voornaamste conclusie** dat

deze mensen erg boos zijn omdat ze protesteren. **Voornaamste** is een deftig woord voor belangrijkste.”

U bespreekt de betekenissen van deze nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Daarna gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. U past het verhaaltje aan de weersomstandigheden aan en u zegt: Ik keek vanmorgen uit het raam en zag mensen met paraplu's lopen. De voornaamste conclusie die ik daaruit kon afleiden was dat het zou gaan regenen. Ik heb daarom mijn regenjas meegenomen. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Als je beste vriend of vriendin ineens de speelafpraak met jou afzegt, welke conclusie leid jij daar dan bijvoorbeeld uit af?
- Vind je het vervolgens belangrijk om na te gaan bij die vriend of vriendin of je gelijk had? Waarom wel of waarom niet?

U houdt nog een kort gesprek over de nieuwe woorden.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

Vervolgens zegt u:

“Nieuws over natuurverschijnselen, zoals overstromingen en veel schade, komt veel voor in kranten. Zo'n nieuws in de krant noemen we ook wel een krantenbericht. We gaan even samen kijken naar zo'n krantenbericht op bladzijde 38 van het Taalleesboek over een inbraak op een school.”

De leerlingen nemen bladzijde 38 van het Taalleesboek voor zich. U laat de leerlingen het krantenbericht even voor zichzelf lezen. Daarna leest u het samen met de leerlingen. U maakt duidelijk dat de leerlingen bij het krantenbericht een korte meningstekst (of een redenering) bedacht moeten hebben, bestaande uit een mening en uit argumenten. De feiten staan al in het krantenbericht en de leerlingen hebben er een mening en argumenten bij bedacht. U laat enkele leerlingen vertellen welke meningen en argumenten zij bedacht hebben. U vertelt:

“In de berichten in de krant worden meestal alleen feiten genoemd. Er wordt bijvoorbeeld verteld waar brand is geweest en hoe de brand is geblust. Of er staat een verslag in de krant van een vergadering van de regering. De journalist die zo'n bericht

schrijft, zet er meestal niet zijn mening in. Hij zegt dus niet dat hij de mensen, van wie het huis is afgebrand, dom of onvoorzichtig vindt. Maar er staan ook stukjes (commentaren) in de krant waarin een journalist wel mag vertellen hoe hij over iets denkt. De lezers van de krant mogen ook hun mening geven over wat er gebeurt in de wereld of over artikelen in de krant. Dat doen ze door ingezonden brieven ('remetido') te schrijven."

U laat een krantenpagina zien die u meegebracht hebt, met ingezonden brieven en u leest een brief voor waarin een duidelijke mening verwoord wordt. U vervolgt:

"Als je een ingezonden brief schrijft naar de krant, dan schrijf je eerst even kort op waar je brief over gaat. Dat zijn de feiten. En daarna geef je je mening over die feiten met argumenten erbij."

U leest het volgende bericht uit een krant voor.

Rekenen en taal, daar gaat het om.

De minister van onderwijs van Aruba heeft tijdens een vergadering geklaagd over het lage peil van rekenen en taal op de basisschool. Volgens hem zou dat nog voortdurend omlaag gaan.

De minister meent dat dat komt omdat er veel te veel tijd wordt besteed aan andere onbelangrijke dingen. Hij denkt hierbij aan handvaardigheid, tekenen, muziek en gymnastiek. Dat kan veel minder, want rekenen en taal, daar gaat het om op school, meent de minister.

U vraagt:

"Heeft de journalist zijn eigen mening opgeschreven?" (nee, hij heeft een verslag gemaakt van een vergadering. Hij geeft feiten weer.)

"Toch is er sprake van een mening. van wie? (Minister van onderwijs)

"Welke mening heeft de minister en wat zijn de argumenten van de minister?"

U vraagt aan de leerlingen of zij het met de Minister van onderwijs eens zijn. Enkele leerlingen geven hun mening en argumenten. U zegt:

"We gaan een brief schrijven naar die krant als antwoord op dit bericht. Als we die brief alleen naar de Minister zouden sturen,

dan kan alleen de minister hem lezen. Als we de brief in de krant zetten, kan iedereen hem lezen. Zo'n ingezonden brief wordt een open brief genoemd. In zo'n open brief moet je eerst kort opschrijven waar je op reageert. Wie kan zeggen wat er in zo'n bericht kon staan?"

Samen met de leerlingen maakt u een korte samenvatting die dient als begin van de open brief. U laat de leerlingen aangeven hoe een zakelijke brief begint en eindigt. Ze mogen hierbij op de Schrijfwijzer 2 kijken. Dit schrijft u op het bord:

Adres en datum

Geachte minister,

U heeft gezegd dat er op de basisschool te weinig aan rekenen en taal wordt gedaan en te veel handvaardigheid, tekenen, muziek en gymnastiek.

U zegt:

"Deze open brief gaan jullie zo meteen schrijven. Je moet eerst opschrijven wat er op het bord staat. Daarna moet je je mening geven en ook je argumenten."

U helpt de leerlingen op weg bij het schrijven van de open brief. U laat ze vertellen waarmee ze willen beginnen en hoe ze dat willen opschrijven. De leerlingen maken opdracht 2 op bladzijde 39 van het Taalleesboek en de opdrachten op bladzijde 26 en 27 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U bespreekt de antwoorden van opdracht 1 op bladzijde 26 en 27 van het Werkboek en u laat enkele leerlingen hun open brief voorlezen.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek 2, bladzijde 39

2

eigen meningsteskt in de vorm van een ingezonden (open) brief die voldoet aan alle conventies behorend bij een zakelijke brief. Deze brief wordt gemaakt op basis van het gezamenlijk begin.

Beoordelingscriteria:

- *Zijn de drie delen: feiten (aanleiding) – mening – argumenten in de tekst verwerkt?*

Voldoet de tekst aan de geleerde briefconventies?

- *Lopen de zinnen goed? Staat er ook iets in de tekst dat niet bij het onderwerp hoort?*

U geeft aan waar de leerlingen in hun werk iets kunnen verbeteren. U kunt daarvoor tekens afspreken, bijvoorbeeld 'v' iets vergeten, 'w' weg/moet eruit, 'z' zin loopt niet goed

Werkboek 5, bladzijde 26 en 27

1



Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met *y*. (kijkweetwoorden)
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op */teit/*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen met een tussen *-e(n)*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 28 t/m 30
- Persoonsvorm-kaart (achter in de Spellinghulp)

Opmerking:

De lesdoelen 1 en 2 worden voor het eerst behandeld. Lesdoel 1 valt onder kijkweetwoorden. Lesdoel 2 onder regelwoorden. Met deze begrippen zijn de leerlingen bekend. Lesdoel 3 wordt herhaald door middel van de opdrachten in het Werkboek.

Start**5**

U speelt het spel 'Galge' met het woord: *gymzaal*. Een woord dat alle leerlingen kennen, maar waarvan ze waarschijnlijk niet weten dat je het met een *y* (Griekse *y* of te wel *i-grec*) schrijft. Wanneer de leerlingen het woord hebben geraden vraagt u of ze nog meer Nederlandse woorden kennen die met *y* geschreven worden.

Kern – Instructie 1**15**

U kijkt met de leerlingen naar de woorden bij opdracht 1.1 in het Werkboek. U leest de woorden voor terwijl de leerlingen zachtjes meelesen.

U zegt:

“In het Nederlands zijn dit de woorden die je schrijft met een *y*, terwijl je de *i*, *ie* of *j* hoort. Ook dit zijn kijkweetwoorden. Deze woorden moet je uit je hoofd leren.”

U leest de woorden nog een paar keer samen hardop. U checkt bij ieder woord of de uitspraak goed is en of de leerlingen weten wat het woord betekent. Als de leerlingen de betekenis niet kennen legt u het woord uit.

U verwijst naar bladzijde 3 van de Spellinghulp. Hier staan alle Nederlandse woorden die geschreven worden met de *y*.

De leerlingen maken opdracht 1.2 tot en met 3 op bladzijde 28 en 29 in het Werkboek.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

Stap 1

U schrijft de volgende zin op het bord:

In de tussentijd maakt moeder haar specialiteit.

U wijst op de woorden *tussentijd* en *specialiteit*. U zegt:

“Er zijn veel woorden die op /teit/ eindigen. Dat kan als *tijd* en als *teit* geschreven worden.

U vraagt vervolgens:

“Wie weet wanneer je tijd moet schrijven?”

De leerlingen reageren en samen komt u tot de conclusie dat je *tijd* schrijft wanneer het woord met tijd (op de klok) te maken heeft. Dat is het geval met *tussentijd*. Wanneer het woord niets met tijd te maken heeft, schrijf je het met *teit*. Dat is het geval bij *specialiteit*. U illustreert dit ook aan de hand van de volgende voorbeelden op het bord:

activiteit, rusttijd, elektriciteit, universiteit, bedtijd

U wijst nogmaals op het aspect tijd in *rusttijd* en *bedtijd*. Vervolgens schrijft u de volgende woorddelen op het bord. De leerlingen schrijven ze over in hun Werkboek bij opdracht 4 op bladzijde 30 en maken de woorden af.

sportivi....

creativi....

zomer....

sluitings....

stommi...

Als afsluiting van dit lesgedeelte vat u het besprokene nog eens samen en u schrijft de regel op een groot vel papier:

Als je /teit/ aan het einde van een woord(deel) hoort, schrijf je tijd als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is schrijf je teit.

U tekent onder de regel de volgende kast:

| tijd | teit |
|------|------|
| | |
| | |
| | |
| | |

U spreekt met de leerlingen af dat als ze in welke les dan ook een woord tegenkomen met *tijd* of *teit* ze dat in de juiste kolom mogen schrijven.

U hangt de regel goed zichtbaar op in de klas en vertelt dat de regel ook te vinden is op bladzijde 11 van de Spellinghulp.

De leerlingen maken opdracht 4 tot en met 6 in het Werkboek.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

De leerlingen nemen bladzijde 3 van de Spellinghulp voor zich. In tweetallen spelen ze het spel galgje met woorden uit de categorie *y*.

Didactische tip

Ook al draait het in deze lessen om de juiste spelling, besteed ook aandacht aan de betekenis van de woorden. Loop bijvoorbeeld tijdens het bespreken van de opdracht kort de woorden door en gebruik de woorden in een zin, waardoor ze betekenis krijgen.

Antwoorden

Werkboek 5, blz 28 t/m 30

1

1.2

De leerlingen bedenken hun eigen zin.

2

1 *sorry, baby, hobby, pony, jury*

2 *type, dynamo, gymnastiek, symbool, pyjama, typisch*

3 *type, baby, pony, jury*

4 *sorry, hobby*

5 *dynamo, pyjama*

6 *gymnastiek, symbool, yoghurt, typisch*

3

*dynomo, baby, pony
pyjama, yoghurt, volleyball
hockey, hyena*

4

*sportiviteit
creativiteit
zomertijd
sluitingstijd
stommititeit*

5

*1 elektriciteit
2 recordtijd
3 maaltijd
4 universiteit
5 regentijd
6 kindertijd
7 majesteit
8 creativiteit*

6

majesteit, pyjama

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **vermist**, **opsporen** en **onvindbaar**.
- De leerlingen oefenen zakelijke teksten kritisch te lezen en ze op werkelijkheidsgehalte en volledigheid te beoordelen.
- De leerlingen oefenen doelgericht informatie te zoeken, onder andere in een atlas.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Woordspoor 5

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 40 t/m 42 en bladzijde 44
- Taalschrift

Vorbereiding

- atlassen (bijvoorbeeld de "Grote Bosatlas") en woordenboeken

Betekenis van de woorden

vermist: Als iemand vermist is, is hij zomaar verdwenen. Iedereen zoekt hem.

opsporen: Als je iemand opspoort, zoek je hem. Je probeert hem te vinden.

onvindbaar: Als iemand onvindbaar is, lukt het maar niet om hem te vinden.

Start**5**

U toont het Woordweb en u vraagt:

“Wie heeft weleens zulke berichtjes gezien?”

U houdt een kort gesprek over de bevindingen van de leerlingen. Daarna leest u het volgende berichtje voor:

“**Vermist:** Poes Poeki.

Poes Poeki is sinds tweede Paasdag **onvindbaar**.

Grote beloning voor wie hem kan **opsporen**.”

Kern – Instructie 1**15**

U legt uit:

“Het gaat vaak over **vermiste** huisdieren. Als een huisdier **vermist** is, is het zomaar verdwenen. Het lukt maar niet om het dier terug te vinden. Je gaat een **vermist** huisdier **opsporen**. Dat betekent dat je heel goed gaat zoeken. Als je het dier hebt **opgespoord** dan heb je het eindelijk gevonden.”

Vervolgens legt u de betekenissen van de nieuwe woorden uit aan de hand van het Woordweb. U vertelt bijvoorbeeld dat u op weg naar school een briefje aan de lantaarnpaal zag hangen: ‘**Vermist**. Rode kat’. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Hebben jullie wel eens meegemaakt dat een huisdier **vermist** was? Vertel er over.
- Is het **vermiste** huisdier **opgespoord** of bleef het **onvindbaar**?
- Heb je wel eens meegemaakt dat iets heel lang **onvindbaar** was en je het later toch terugvond? Vertel er iets over.
- Op Aruba vraagt de politie de hulp van de mensen, bij het **opsporen** van **vermiste** personen, bijvoorbeeld. Wie heeft eens iets gelezen of gehoord over **vermiste** personen? Vertel er iets over.

Wees een beetje voorzichtig bij dit gedeelte over vermiste personen, want het kan gevoelig worden bij een paar leerlingen.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

U vervolgt:

“Nieuws van de politie over **vermissing** en **opsporing** komt ook vaak in de krant, net als ander nieuws. Er wordt veel gepubliceerd in de krant, maar moet je echt alles geloven wat je leest? Hoe kun je erachter komen of iets wel of niet klopt?”

U schrijft op het bord:

kritisch lezen

U vraagt:

“Wie kan vertellen wat dit betekent?”

Vervolgens vraagt u:

“Wie weet nog welke twee vragen we ons moeten stellen bij kritisch lezen?”

U laat deze vragen door één of twee leerlingen op het bord schrijven:

1 kloppen de feiten?

2 is de informatie volledig?

U behandelt opdracht 1 op bladzijde 40 en 41 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Bij vraag 5 van opdracht 1 vertelt u dat in een atlas ook kaarten

staan die heel speciale informatie geven. U laat de kaart 'Nederland bodemgebruik' opzoeken. U legt uit welke informatie op deze kaart te vinden is.

U laat de leerlingen controleren of er rond Ommen uitgestrekte bossen zijn. Daarna bespreekt u opdracht 2 op bladzijde 41 en 42 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Bij de tekst van opdracht 2.1 op bladzijde 41 van het Taalleesboek gaat u na of de leerlingen de term 'slaagden erin' begrepen hebben. Zo nodig legt u deze term uit.

U geeft de leerlingen de opdracht om de tekst bij opdracht 6 op bladzijde 44 van het Taalleesboek te lezen. Na het lezen vraagt u of alle woorden uit de tekst duidelijk zijn. U vraagt een leerling door te blazen, de begrippen 'weinig wind', 'een strakke wind' en 'een storm' te demonstreren. Dan vraagt u:

“Is de informatie in dit artikel juist? Hoe zouden we dat kunnen controleren?”

U laat de leerlingen Lelystad opzoeken in de atlas. U controleert of alle leerlingen gebruikmaken van de gegevens die het register verstrekt. Indien nodig legt u nog eens uit hoe je de letters en cijfers moet gebruiken. Vervolgens gaat u met de leerlingen na hoe de vlucht van Van der Lucht precies is gegaan. Hierna vraagt u:

“Welke fout heeft de schrijver van dit artikel gemaakt?” (Hij heeft twee keer verkeerde windrichting weergegeven. 'Het noorden' moet het zuiden zijn en 'het oosten' moet het westen zijn.)

U wijst de leerlingen erop dat een journalist meestal niet met opzet verkeerde informatie geeft, maar dat dit een aantal oorzaken kan hebben:

- omdat hij het niet goed gezien of gehoord heeft;
- omdat de informatie die hij zelf kreeg niet klopte;
- omdat hij te snel moest werken;
- omdat hij zich te veel heeft laten beïnvloeden door zijn eigen mening of die van anderen.

U vervolgt:

“Daarom is het belangrijk dat jullie teksten en krantenartikelen kritisch leren lezen. Daarbij moet je goed letten op de feiten, de volledigheid en de juistheid van de informatie die er gegeven wordt. Om de feiten te controleren kunnen we gebruikmaken van atlassen, woordenboeken, internet, encyclopedieën en dergelijke.”

De leerlingen maken opdracht 2 op bladzijde 41 en 42 van het Taalleesboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U bespreekt de antwoorden van de gemaakte opdrachten. En de mogelijke moeilijkheden die de leerlingen eventueel zijn tegengekomen.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek 2, bladzijde 40 t/m 42

1

1 een keuze van twee feiten uit:

- De driejarige Amalia Bloemink uit Hasselt is dit weekeinde na een dag zoek te zijn geweest weer gevonden.
- Het kind dat met haar ouders op de camping Calluna in Ommen verbleef, werd zaterdagavond omstreeks half zeven vermist.
- Na een uitgebreide zoekactie werd zij maandagavond omstreeks dezelfde tijd teruggevonden in de uitgestrekte bossen rondom Ommen.
- Het meisje was verdwaald, maar mankeerde niets.

2 bijvoorbeeld: de politie in Ommen bellen

3 ja, Amalia Bloemink is twee dagen zoek geweest

4 Ommen (gegevens volgens het register van de gebruikte atlas)

5 d in een atlas

6 eventueel eigen vragen

2.2

een weettekst

2.3

De krant lezen is moeilijk voor kinderen in het basisonderwijs.

2.4

| vragen goed | aantal leerlingen |
|-------------|-------------------|
|-------------|-------------------|

| | |
|---|----|
| 7 | 38 |
|---|----|

| | |
|---|----|
| 6 | 52 |
|---|----|

| | |
|---|----|
| 5 | 52 |
|---|----|

| | |
|---|----|
| 4 | 32 |
|---|----|

174 meer dan de helft van de vragen goed

2.5

eigen antwoord, bijvoorbeeld: nee, want als 174 van de 200 kinderen meer dan de helft goed hebben, valt dat eigenlijk best mee

2.6

zelfbedachte kop

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen de betekenis van moeilijke woorden te vinden door:
 - vooruit of terug te lezen;
 - te raden in zins- en/of tekstverband;
 - te overleggen met een medeleerling.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 45 en 46
- Werkboek 5, bladzijde 31 en 32

Start**5**

U stelt de volgende vraag:

“Als je een tekst leest en er zijn woorden die je niet begrijpt, hoe kun je de betekenis van deze woorden uit de tekst halen?”
(vooruit of terug te lezen)

U reageert op de antwoorden van de leerlingen. Daarna zegt u:

“We kunnen ook in zinsverband of tekstverband raden of met een medeleerling te overleggen. Hoe anders is ook mogelijk?”

Kern – Instructie 1**35**

U inventariseert de antwoorden op het bord:

- **ik lees vooruit**
- **ik lees terug**
- **ik splits het lange woord**
- **ik raad**
- **ik vraag het aan een andere leerling of aan de meneer/juf**
- **ik zoek het woord op in het woordenboek**

U zegt:

“Vandaag behandelen we de volgende manieren om achter de betekenis van moeilijke woorden te komen:

- vooruitlezen en teruglezen;
- raden;
- aan een andere leerling vragen.”

U zegt:

“Bij het raden van een woord kijk je eerst naar de zin waarin het woord staat. Misschien kun je dan de betekenis al een beetje raden. Als dat niet lukt, kun je proberen om een paar zinnen voor en na het woord te lezen. En ten slotte kun je misschien de betekenis vinden door goed over de hele tekst na te denken.”

U leest bladzijde 31 en 32 van het Werkboek voor.

Adriana is **journaliste** bij een groot dagblad. Ze weet veel. De ene dag schrijft ze over bijvoorbeeld voetbalfans die problemen schoppen of over problemen bij een jongerencentrum.

De volgende dag over een vliegtuigkaping of een ingewikkeld rapport van een ministerie. Zij is dan ook blij dat ze **algemeen verslaggeefster** is. Zij vindt haar werk veel gevarieerder dan het werk van haar vriend, die een gespecialiseerd journalist is. Hij schrijft alleen maar over sport. De grootste wens van Adriana is nog eens correspondent buitenland te worden met als standplaats Colombia. Het lijkt haar heerlijk te kunnen werken in haar geboorteland en dan te kunnen schrijven voor een Arubaanse krant.

Vandaag heeft ze een reportage gemaakt over een **demonstratie**. De demonstranten waren protesterende truckchauffeurs, die in een stoet van honderden trucks naar het bestuurskantoor trokken. Adriana was met één van de truckchauffeurs meegereden op zijn truck om onderweg met hem te praten over zijn problemen. In Oranjestad aangekomen, klampte zij diverse woordvoerders van politieke partijen aan om hun mening te horen.

Ook was ze bij **de persconferentie** die tijdens de demonstratie werden gegeven. Daar waren tientallen journalisten aanwezig om vragen te stellen. Na deze persconferentie probeerde ze nog wat meer nieuws uit de actieleider te halen, maar hij kon haar niet iets meedelen dat nog niemand wist.

Daarna moest ze razendsnel naar het kantoor van de krant om haar verslag te schrijven. Ze gunde zich zelfs geen tijd om te eten en daardoor kon Adriana nog net voor de deadline haar **artikel** bij haar baas inleveren. Toen hij de tekst van haar artikel geredigeerd had, werd het op de pagina lokaal geplaatst.

Als Adriana daarna moe maar voldaan thuiskomt, hoopt ze op een lekkere, rustige avond. Maar dan rinkelt de telefoon. Het is haar baas. “Er is een ongeluk gebeurd”, vertelt hij.

“Ergens voor de kust van Bonaire zijn een mammoettanker en een cruiseschip met elkaar in aanvaring gekomen. Er is brand uitgebroken. Er zijn waarschijnlijk doden, gewonden en vermisten. Er dreigt ook een grote olielek. Meer is er niet bekend, maar je moet er onmiddellijk naar toe. Over twee uur vertrekt er een vliegtuig. Ik zorg ervoor dat er bij de balie een ticket voor je klaarligt.”

Adriana weet wat haar te doen staat. Snel pakt ze haar koffer in met wat kleren en het koffertje met de laptop, een blocnote en wat pennen. Ze stapt in haar auto en rijdt richting het vliegveld. Want het is belangrijk voor een journalist om snel te reageren op de dingen die in de wereld gebeuren. Wat vandaag gebeurt, moet de volgende morgen in de krant staan.

Als u de tekst gelezen hebt, merkt u op dat er voor iedereen vast wel moeilijke woorden in staan, waarvan de betekenis niet (helemaal) bekend is. U leest de tekst daarom nog een keer, waarbij de leerlingen de opdracht krijgen de woorden die ze niet begrijpen met potlood te onderstrepen. Het is van belang dat u vooral niet te snel leest, zodat de leerlingen voldoende tijd hebben om woorden te onderstrepen.

U verdeelt de klas in groepjes (bijvoorbeeld viertallen) en u legt kort uit wat de bedoeling is bij opdracht 1. U zegt:

“Probeer de betekenis van de onderstreepte woorden te vinden met de leden van je groepje. Het is belangrijk dat je overlegt met de andere leerlingen in je groepje, omdat je met z'n allen meer weet dan alleen. Je mag in deze les alleen de volgende manieren gebruiken om de betekenis te vinden:

- vooruitlezen en teruglezen;
- raden;
- aan een andere leerling vragen.

U spreekt af dat de leerlingen steeds verwoorden hoe ze aan hun antwoord zijn gekomen. U begeleidt de groepjes in het begin bij het uitwerken van de opdracht. Daarna gaan de leerlingen zelfstandig aan het werk. U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U bespreekt de antwoorden en bespreekt ook hoe het werken in groepjes is verlopen.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Werkboek 5, bladzijde 31 en 32

1

De antwoorden zijn per groepje verschillend. Belangrijk is dat de leerlingen weten te verwoorden hoe ze achter de betekenis zijn gekomen.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aan te wijzen in zinnen met één of meer al dan niet samengestelde werkwoorden en met een bijwoordelijke bepaling.
- De leerlingen oefenen het waar-, waarheen-, waarmee-, hoe- en hoelang-deel aan te wijzen in zinnen en te weten dat dit (bijwoordelijke) bepalingen zijn.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **suggereren**, **ongeloofwaardig** en **aannemelijk**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4 (gr. 8, Th. 8)

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 46 t/m 48
- Werkboek 5, bladzijde 33 t/m 35

Betekenis van de woorden:

| | |
|-------------------------|--|
| suggereren: | Iets suggereren is ervoor zorgen dat iemand een bepaald idee krijgt zonder dat rechtstreeks uit te spreken. Bijvoorbeeld: Jossy suggereert dat ik die fiets niet koop. |
| ongeloofwaardig: | Als iets ongeloofwaardig is, kun je niet geloven dat het waar is. Bijvoorbeeld: Het lijkt me ongeloofwaardig dat Mario de fiets van Timothy vernield heeft. |
| aannemelijk: | Als iets aannemelijk is, moeten mensen bijna wel geloven dat het zo is. Bijvoorbeeld: Ruben gaf een aannemelijke uitleg waarom hij te laat was. |

Start**5**

U zegt:

“Hier op school gebeuren er vaak oneerlijke dingen tussen de leerlingen. Bijvoorbeeld dat iemand de schuld krijgt van iets wat hij of zij niet heeft gedaan. Wie heeft weleens zoiets meegemaakt?”

U houdt een kort gesprek over de reacties van de leerlingen.

Kern – Instructie 1**15**

U vervolgt:

“Ik kan er slecht tegen. Als iemand de schuld krijgt van iets wat hij niet gedaan heeft. Vroeger zat bij mij in de klas een jongen die Rodney heette. Hij werd vaak gepest en als er iets vernield was, gaven sommige leerlingen hem altijd de schuld. Ik maakte dat een keer van dichtbij mee en ik heb er toen iets aan gedaan. Het ging

om een nieuwe fiets van een jongen uit mijn klas. Toen hij naar huis wilde fietsen, zag hij dat er een paar spaken gebroken waren en het achterwiel krom was. Iemand anders zei toen: “In de pauze zag ik Rudney bij jouw fiets rondhangen.”

Hij wilde daarmee **suggereren** dat Rudney het wiel had verbogen. Iets **suggereren** is ervoor zorgen dat iemand een bepaald idee krijgt zonder dat rechtstreeks uit te spreken.

Ik vond het nergens op slaan om zoiets te **suggereren**, omdat Rudney nooit een vlieg kwaad zou doen en heus geen fiets zou vernielen. Bovendien had ik Rudney de hele pauze in een hoek van het plein zien zitten, dus hij kon die fiets niet eens vernield hebben.

Ik zei daarom dat ik het nogal **ongeloofwaardig** vond dat Rudney er iets mee te maken zou hebben. Als iets **ongeloofwaardig** is, kun je niet geloven dat het waar is. Ik zei: “Gedurende de hele pauze is er gevoetbald waar ook de fietsen staan en het ging er nogal ruw aan toe. Door al dat geduw en getrek zijn er fietsen omgevallen. Het lijkt me dus **aannemelijk** dat er een andere fiets bovenop die nieuwe fiets is gevallen.” Iets dat **aannemelijk** is, moet je bijna wel geloven. Zo logisch lijkt het. En inderdaad had de fiets die er naast stond een kapotte spaak. Toen vonden de anderen het ook een **aannemelijke** verklaring en lieten ze Rudney gelukkig met rust.”

U bespreekt de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 4 (gr. 8). Tijdens de interactie geeft u extra aandacht aan de leerlingen die niet snel geneigd zijn de beurt te vragen. U stelt de volgende vragen:

- “Thuis gebeurt het weleens: er is iets zoekgeraakt of stukgeraakt en wie heeft het gedaan? Stel dat één van jouw huisgenoten **suggereert** dat jij het hebt weggemaakt of stukgemaakt, terwijl jij weet dat jij er niets mee te maken hebt. Hoe reageer jij dan? Word je boos of vertel je rustig dat jij er niets mee te maken hebt?”
- Ieder van ons heeft weleens een smoes verzonnen om ergens onderuit te komen, bijvoorbeeld omdat je iets niet wilde of niet durfde. Of omdat je probeerde te verklaren waarom je ergens niet of te laat kwam opdagen. Maar de één kan beter smoesjes verzinnen dan de ander. Sommigen kunnen het echt niet. Hun smoesjes zijn heel **ongeloofwaardig**. Als iemand keer op keer te laat komt, kan hij bijvoorbeeld niet telkens aankomen met de

smoes dat hij een lekke band had. Dat is wel heel **ongeloofwaardig**.

Heb jij weleens een **ongeloofwaardige** smoes verteld? Of juist één die heel **aannemelijk** klonk? Vertel erover.

U houdt een kort gesprek samen met de leerlingen. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 33 tot en met 35 van het Werkboek samen met de leerlingen.

| |
|----------------------------|
| Kern – Instructie 2 |
|----------------------------|

| |
|-----------|
| 20 |
|-----------|

U zegt:

“Tegenwoordig staan in de krant soms verhalen die een beetje ongelofwaardig klinken. Maar dat doen ze om meer mensen te trekken om de krant te lezen. Maar door een krant te lezen leer je ook veel. En dan zoek je natuurlijk de berichten die je het meest interesseren en boeien. Pak even bladzijde 46 van je Taalleesboek voor je en lees even de tekst voor je zelf.”

U geeft de leerlingen even de tijd om de tekst op bladzijde 46 en 47 van het Taalleesboek voor zichzelf te lezen. Daarna houdt u een kort gesprek over wat de leerlingen gelezen hebben. Vervolgens zegt u:

“Zoals we kunnen zien op bladzijde 47, gaat deze les over onderwerp, gezegde en persoonsvorm. Ook gaan we kijken naar de waar-, wanneer- en hoe-delen in zinnen.”

U bespreekt opdracht 1 op bladzijde 47 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Hierbij is het belangrijk steeds de vragen ‘wie/wat doet er iets?’, ‘wat wordt er gedaan/wat gebeurt er?’ te laten stellen om te verifiëren of het onderwerp en het gezegde goed benoemd zijn. Om de persoonsvorm te controleren vraagt u de leerlingen elke zin nog eens in de andere tijd te zetten. Het woord dat dan verandert is de persoonsvorm.”

U zegt:

“In elke zin bij opdracht 1 blijven er nog woorden over als het onderwerp en het gezegde benoemd zijn. Dit zijn waar-delen en hoe-delen.”

U laat deze benoemen. Hierbij kan steeds de vraag gesteld worden: “Waar doet het onderwerp het?” of “Hoe doet het onderwerp het?”

In sommige zinnen staat zowel een waar-deel als een hoe-deel. U zegt:

“Er zijn niet alleen waar-delen en hoe-delen. Er zijn nog meer van zulke zinsdelen. Wie kan er één noemen?” (wanneer-deel, hoelang-deel, waarheen-deel, waarmee-deel)

U schrijft een viertal zinnestukjes op het bord en laat die door alle leerlingen in hun Taalschrift aanvullen met een wanneer-deel, hoelang-deel of waarheen-deel. Hierbij mogen ze eventueel in tweetallen werken.

U schrijft op het bord:

Vader komt binnen. (wanneer-deel) ('s morgens)

Hij krabt op zijn hoofd. (waarmee-deel) (met zijn vinger)

Tes zit te lezen. (hoelang-deel) (al een poos)

Tim wil reizen. (waarheen-deel) (naar Afrika)

Verschillende leerlingen mogen hun antwoord oplezen. Bij de bespreking van de antwoorden vraagt u hun ook meteen even het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm van elke zin te noemen. Hierbij wijst u erop dat “komt binnen” in zin 1 het gezegde en de persoonsvorm is, omdat “binnenkomen” het hele werkwoord is.

In zin 2 staat al een waar-deel (op zijn hoofd). Bij zin 3 is het belangrijk op te merken dat ‘te’ ook bij het gezegde hoort, ook al is het geen werkwoord.

Hierna schrijft u op het bord:

Het waar-deel, waarheen-deel, wanneer-deel, waarmee-deel, hoe-deel en hoelang-deel hebben samen één naam. Het zijn allemaal bepalingen.

(Hiermee bepaal je namelijk waar iets gebeurt, waarheen, wanneer, enzovoort.)

De leerlingen nemen het in hun Taalschrift over. Daarna licht u opdracht 2 op bladzijde 48 even kort toe en dan maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 47 en 48 van het Taalleesboek en de opdrachten op bladzijde 33 tot en met 35 van het Werkboek zelfstandig.

U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten en u laat de leerlingen aangeven welke opdrachten ze het lastigst vonden. U bespreekt het na.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Taalleesboek 2, bladzijde 46 t/m 48

1

| <u>onderwerp</u> | <u>gezegde</u> | <u>persoonsvorm</u> |
|------------------|----------------|---------------------|
| 1 Tes | zit te lezen | zit |
| 2 de krant | ligt | ligt |
| 3 Tim | ligt | ligt |
| 4 Tes | praat | praat |
| 5 Papa | kijkt | kijkt |
| 6 hij | gaat krabben | gaat |

2.1

| <u>onderwerp</u> | <u>gezegde</u> | <u>persoonsvorm</u> |
|------------------|----------------|---------------------|
| 1 het stripboek | speelt | speelt |
| 2 Tes | leest | leest |
| 3 Tim | antwoordt | antwoordt |
| 4 hij | leest door | leest door |
| 5 Tim | wil reizen | wil |
| 6 hij | landt | landt |

2.2

- (1 in Afrika (waar-deel)
- 2 in de krant (waar-deel)
- 3 een beetje eigenwijs (hoe-deel)
- 4 tevreden (hoe-deel), in zijn stripboek (waar-deel)
- 5 met een vliegtuig (waarmee-deel)
- 6 in zijn dromen (waar-deel), in een onbekend land (waar-deel)

Werkboek 5, bladzijde 33 t/m 35

1

- 1 ongeloofwaardig: 1, 3, 4, 7
aannemelijk: 2, 5, 6, 8
- 2 a Aria suggereert dat Jonathan een rommeltje van de boekenhoek heeft gemaakt.
b Joël suggereert dat Jadira een kras op zijn fiets heeft gemaakt.
c Tamara suggereert dat Norman de mooie tekening heeft gemaakt.
d Meneer Andres suggereert dat Norman en Aria verliefd zijn op elkaar.
Andere antwoorden van soortgelijke strekking kunnen ook goed zijn.
- 3 eigen tekst

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de dienstverlening, de alternatieve straf, overkomen, de gebeurtenis en beseffen.**
- De leerlingen oefenen een meningstekst te schrijven.
- De leerlingen oefenen een meningstekst te verbeteren.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 6, Woordcluster 6; Woordweb 2, Woordspoor 2 (gr. 7, Th. 12)

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 49 en 50
- Werkboek 5, bladzijde 36 t/m 38
- Taalschrift

Voorbereiding

- youtube film: <https://youtu.be/QQI5t6dsC7g> "Tandartsassistente"

Betekenis van de woorden:

| | |
|-------------------------------|--|
| de dienstverlening: | Dienstverlening is werk waarbij je hulp geeft aan mensen. Bijvoorbeeld: verpleging is dienstverlening voor zieke mensen. Een andere vorm van dienstverlening is bejaardenzorg. |
| de alternatieve straf: | Een alternatieve straf betekent een andere oplossing of een andere mogelijkheid. Een alternatieve straf betekent een andere straf dan een 'gewone' gevangenisstraf. |
| overkomen: | Als iets je overkomt, dan gebeurt er iets met je. Meestal is dat onverwacht. Bijvoorbeeld: wat is hem overkomen? Dat betekent: wat is er met hem gebeurd? |
| de gebeurtenis: | Een gebeurtenis is iets wat gebeurt. Bijvoorbeeld sprookjes gaan meestal over vreemde gebeurtenissen. |
| beseffen: | Als je iets beseft, dan begrijp je het. Jozef beseftte wel dat hij heel hard moest leren om over te gaan. |

Start**5**

U vertoont de film over tandarstassistentente. Daarna houdt u een kort gesprek over de inhoud. Vervolgens vraagt u:

"Welke andere **dienstverleners** zijn er?" (bijvoorbeeld: politie, bandweer, tuinman, dienstmeisje, onderwijzer, enzovoort)

U houdt een kort gesprek over de verschillende **dienstverleners** die de leerlingen opnoemen. Desnoods schrijft u ze op het bord.

| | |
|----------------------------|-----------|
| Kern – Instructie 1 | 15 |
|----------------------------|-----------|

U leest het volgende ‘krantenbericht’:

“Vandaag zijn twee vijftienjarige jongens opgepakt die ervan verdacht worden een steen van de loopbrug bij Pos Chikito te hebben gegooid. Het gooien van de steen veroorzaakte een zwaar ongeval op de verkeersweg, waarbij zes gewonden vielen. De jongens hangt een zware straf boven het hoofd. Vanwege hun jonge leeftijd kan dit een **alternatieve straf** worden, zegt de advocaat van de jongeren.”

U zegt:

“Deze stenengooiers kunnen een zware straf krijgen van de rechter. Maar ze zijn nog te jong voor de gewone gevangenis, waar volwassen misdadigers zitten. Daarom is de kans groot dat de jongens geen gevangenisstraf krijgen, maar een **alternatieve straf**. **Alternatief** betekent een andere oplossing of een andere mogelijkheid. Een **alternatieve straf** betekent dan ook: een andere straf dan gewoon gevangenisstraf. Een **alternatieve straf** is vaak bedoeld om er iets van te leren.

Een vorm van **alternatieve straf** is bijvoorbeeld dat iemand moet werken in **de dienstverlening**. Met **de dienstverlening** worden alle soorten werk bedoeld waarbij iets nuttigs gedaan wordt voor iets of iemand. De jongens die de steen hebben gegooid, kunnen bijvoorbeeld aan het werk gezet worden in een hospitaal waar verkeersslachtoffers zijn. Dan kunnen ze daar nuttig werk doen en ondertussen nadenken over de gevolgen van een zwaar verkeersongeval voor iemands leven. Dan beseffen ze misschien dat ze wel heel erg dom bezig waren met gooien van die steen. **De alternatieve straf**, in de vorm van dienstverlening, is dus bedoeld als straf, maar ook om er iets van te leren.”

U laat Woordweb 6 zien en vraagt wat erop te zien is. U kunt het samen met de leerlingen uitbreiden met geeltjes. U houdt een kort gesprek met de leerlingen aan de hand van de volgende kwestie: Vandalen hebben de tuin van een bejaardentehuis helemaal vernield. Ze krijgen een **alternatieve straf** in de vorm van **dienstverlening**. Wat voor **dienstverlening** vind jij geschikt in dit geval? (bijvoorbeeld: de tuin helemaal restaureren en onderhouden)

Andere voorbeelden van misdaden waar een straf bij verzonnen kan worden zijn:

- spullen stelen uit een supermarkt;
- het vernielen van geparkeerde auto's in een straat;
- het ingooien van ramen;
- iemand dag in dag uit pesten.

U houdt een kort gesprek over mogelijke **alternatieve staffen** bij de misdaden. Daarna zegt u:

“Er is mij laatst ook iets raars **overkomen!** Het gebeurde onverwacht. Ik liep door de mondi en toen brak er een grote tak af. Die plofte vlak voor mijn neus neer. Ik bekeek die enorme tak en **besepte** dat ik heel veel geluk had gehad. Die **gebeurtenis** had wel minder goed kunnen aflopen!

Als iets je **overkomt**, dan gebeurt er iets met je. Meestal is dat onverwacht, zoals die tak die voor mijn neus viel. Het was een rare **gebeurtenis** dat die tak zomaar afbrak. Een **gebeurtenis** is iets wat gebeurt. Ik **besepte** dat ik geluk had gehad. Als je iets **beseft**, begrijp je het. Ik **besepte** dat ik een dikke bult op mijn hoofd had kunnen hebben of erger nog!”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U zegt bijvoorbeeld:

“Er **overkomt** mij ook wel eens een leuke **gebeurtenis**. Ik kreeg laatst zomaar een gratis entreekaartje van iemand voor een show. Ik **besepte** pas later waarom ik dat gekregen had: omdat ik even op zijn hond had gepast.”

Daarna vraagt u aan de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Noem een voorbeeld van een leuke en een akelige **gebeurtenis** uit je leven.
- Waren die **gebeurtenissen** onverwacht of niet?

- Soms **overkomt** je iets waar je behoorlijk van schrikt. Zoals ik schrok toen die tak vlak voor mijn neus viel. Is jullie wel eens iets **overkomen** waar je erg van geschrokken bent?

U houdt nog een kort gesprek en u herhaalt de nieuwe woorden.

| | |
|----------------------------|-----------|
| Kern – Instructie 2 | 20 |
|----------------------------|-----------|

U zegt:

“Het **overkomt** ons soms dat wij soms rare opmerkingen in het nieuws in de krant lezen. Vooral bij ingezonden brieven zoals we die gehad hebben bij les 9 van de Minister van onderwijs. Nu komen we terug op die brief en de reacties daarop. En we gaan kijken naar de opdracht op bladzijde 49 en 50 van het Taallesboek waar jullie op moeten reageren.”

U leest de tekst op bladzijde 49 van het Taallesboek samen door met de leerlingen. U bespreekt de opdracht op bladzijde 50 van het Taallesboek. U maakt via het bord samen met de leerlingen het begin van de meningstekst. U besteedt even aandacht aan het vanzelfsprekend woord ‘de hebzucht’. U maakt gebruik van de twee brieven op bladzijde 37 en 38 in het Werkboek. Eerst herhaalt u samen met de leerlingen aan welke criteria de brieven moeten voldoen. U schrijft ze op het bord:

de briefconventies: **plaats en datum**
 aanhef (geachte minister)
 ondertekening

Zijn de drie delen in de tekst verwerkt? (feiten/aanleiding, mening, argumenten)

Lopen de zinnen goed?

Staat er iets in de tekst dat niet bij het onderwerp hoort?

U vraagt aan de leerlingen of brief 1 op bladzijde 37 van het Werkboek een goede brief is. Ze beoordelen dit aan de hand van de op het bord geschreven criteria. (goede brief. U vestigt de aandacht op de driedeling feiten - mening-argumenten in drie alinea’s.)

Dan lezen en beoordelen de leerlingen brief 2. (geen goede brief. U laat zinnen opsporen die niet goed afgerond zijn en nodigt leerlingen uit deze te verbeteren.)

Daarna maken de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 49 en 50 van het Taallesboek. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting**5**

U geeft een paar leerlingen een beurt om hun meningstekst te lezen en u bespreekt dit met de hele klas.

Antwoorden

Taalleesboek 2, bladzijde 50

1

Eigen tekst of: Er zijn kinderen die in winkels stelen. Als ze gepakt worden, komen ze vaak bij de politie. Voor straf moeten ze soms allerlei klusjes doen.

de volgende twee alinea's van deze meningstekst met een mening en argumenten.

De gehele tekst moet uit drie duidelijk te onderscheiden alinea's bestaan.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen werkwoordspelling:
 - onderscheiden van *-ten-* en *-den-* werkwoorden;
 - deze werkwoorden verdelen in werkwoorden met en zonder klankverandering;
 - de woordenboekvorm afleiden uit verbogen *-ten-* en *-den-* werkwoorden;
 - de verleden tijd schrijven van *-ten-* en *-den-* werkwoorden;
 - het onderste deel van de Persoonsvorm-kaart introduceren.
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met y (kijkweetwoorden).
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op */teit/*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen met een tussen *-e(n)*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 5, bladzijde 39 t/m 42
- Spellinghulp klas 6

Opmerking:

De eerste vier subdoelen zijn een vervolg op datgene wat er in thema 4 (*-ten-* en *-den-* werkwoorden) voor het eerst aan de orde is gekomen. De behandeling van het onderste deel van de Persoonsvorm-kaart is nieuw.

De overige doelen worden herhaald in het Werkboek.

| | |
|--------------|----------|
| Start | 5 |
|--------------|----------|

Stap 1 (herhaling)

U vraagt wat *-ten-* en *-den-* werkwoorden zijn. Het antwoord schrijft u op het bord:

Het hele werkwoord eindigt bij *-ten-* werkwoorden op 'ten'.

Het hele werkwoord eindigt bij *-den-* werkwoorden op 'den'.

U schrijft de volgende twee werkwoorden op het bord:

schaatsen haasten

U vraagt of dat goede voorbeelden zijn van *ten-* werkwoorden. (*Schaatsen* niet, maar *haasten* wel, kijk naar de achterste drie letters.) U checkt samen of *schaatsen* en *haasten* wel het hele werkwoord zijn. (ja, ze passen in de zin: *Ik zal...*)

Stap 2

Op het bord schrijft u:

-ten-werkwoorden -den-werkwoorden andere werkwoorden

Dit schema staat ook bij opdracht 1 op bladzijde 39 van het Werkboek. Onder het schema staan 5 zinnen. U zoekt samen naar de werkwoorden in iedere zin en laat deze onderstrepen. Vervolgens zoekt u de woordenboekvorm van ieder werkwoord en laat u dit hele werkwoord in de juiste kolom schrijven.

- | | |
|---|-------------------|
| 1 De wedstrijd <u>werd afgebroken</u> . | worden - afbreken |
| 2 De auto <u>reed</u> langzaam. | rijden |
| 3 Tom <u>peste</u> zijn broertje. | pesten |
| 4 De bakker <u>kneedde</u> het deeg. | knedden |
| 5 Erica <u>sneed</u> de koek. | snijden |
| 6 Arnold <u>floot</u> vals. | fluiten |

Stap 3

U zegt:

“Als je *-ten-* en *-den-*werkwoorden in de verleden tijd zet, veranderen sommige van klank (worden - werd, fluiten - floot) en andere niet (pesten - pestte, kneden - kneedde).”

U schrijft de volgende twee zinnen op het bord:

De juffrouw werd ziek.

Het vuurtje brandde hevig.

U laat de leerlingen ontdekken dat erbij *worden* sprake is van klankverandering en bij *branden* niet. U vraagt:

“Wat zie je bij de werkwoorden die niet van klank veranderen?”
(Daar zie je in de verleden tijd /dd/ of /tt/)

U laat de leerlingen de volgende regel opschrijven bij opdracht 2 op bladzijde 39 in het Werkboek:

-ten- of -den-werkwoorden krijgen in de verleden tijd /tt/ of /dd/.

Stap 4

U hangt de persoonsvormkaart voor de klas en u vraagt de leerlingen deze kaart goed te bekijken. Wat valt op?

U wijst erop dat het eerste deel van de kaart bijna gelijk is aan de bekende Persoonsvorm-kaart van de vijfde klas. Alleen de drie uitzonderingen bij 'het is wel een persoonsvorm' (*had*, *deed* en *stond* zijn uitgebreid met 'en bij *-den*-werkwoorden'). Eronder staat in een andere kleur de uitbreiding. Hier wordt aangegeven hoe de verledentijdsvormen van *-ten-* en *-den-*werkwoorden worden geschreven. Sommige persoonsvormen van *-ten-* en *-den-*werkwoorden krijgen in de verleden tijd een klankverandering. Als dat niet zo is, dan schrijf je deze persoonsvormen altijd met */dd/* of */tt/*.

U bespreekt de voorbeelden op de kaart.

Stap 5

U dicteert de volgende zinnen en laat de persoonsvorm opschrijven bij opdracht 3 op bladzijde 33 in het Werkboek. U bespreekt hoe de leerlingen te werk kunnen gaan met behulp van de persoonsvorm-kaart.

1 Karel *hoestte*.

- Wat is het hele werkwoord? (*hoesten*, dus een *-ten-*werkwoord)
- Verandert hoesten van klank in de verleden tijd? (nee, dus schrijf je */tt/*, *hoestte*)

2 De auto's *botsen*.

Wat is het hele werkwoord? (*botsen*, dus geen *-ten-* en geen *-den-*werkwoord, je schrijft het zoals je het hoort)

3 Het vliegtuig *landde*.

- Wat is het hele werkwoord? (*landen*, dus een *-den-*werkwoord)
- Verandert landen van klank in de verleden tijd? (nee, dus schrijf je */dd/*, *landde*)

4 De man *kuchte*.

- Wat is het hele werkwoord? (*kuchen*, dus geen *-ten-* en geen *-den-*werkwoord, je schrijft het zoals je het hoort)

De leerlingen maken opdracht 4 tot met 7 in het Werkboek. In deze opdrachten worden de spellingsdoelen van dit thema herhaald.

Afsluiting**5**

U bespreekt met de leerlingen welke spellingscategorieën ze moeilijk/makkelijk vonden in deze les.

Antwoorden

Werkboek 1, blz 32 t/m35

1

| <i>ten-werkwoorden</i> | <i>den-werkwoorden</i> | <i>andere werkwoorden</i> |
|------------------------|------------------------|---------------------------|
| <i>pesten</i> | <i>worden</i> | <i>afbreken</i> |

| | |
|----------------|----------------|
| <i>fluiten</i> | <i>rijden</i> |
| | <i>kneden</i> |
| | <i>snijden</i> |

2 en 3

Antwoorden staan in de les.

4

| | |
|---|------------------|
| 1 Het rotsblok <u>stortte</u> naar beneden. | <i>storten</i> |
| 2 Ik <u>ontmoette</u> hem gisteren. | <i>ontmoeten</i> |
| 3 De kok <u>braadde</u> het vlees. | <i>braden</i> |
| 4 De mannen <u>laadden</u> de auto in. | <i>laden</i> |
| 5 De leraar <u>praatte</u> tegen mij. | <i>praten</i> |
| 6 Ik <u>stootte</u> mij in het donker. | <i>stoten</i> |
| 7 Hij <u>beet</u> op zijn tong. | <i>bijten</i> |
| 8 Wie <u>deed</u> dat? | <i>doen</i> |
| 9 Hoeveel <u>kostte</u> de reis? | <i>kosten</i> |
| 10 De soldaat <u>meldde</u> zich ziek. | <i>melden</i> |

5

yoghurt, pyjama, gymnastiek, dynamo, hobby, type, pony, sorry

6

meerdere antwoorden mogelijk

7

zonnestraal, hondenmand, spinnenweb, spinnewiel

Diagnostische toets

- Spelling
 - het onderscheiden van *-ten-* en *-den-* werkwoorden
 - het afleiden van de woordenboekvorm uit verbogen *-ten-* en *-den-* werkwoorden
 - het schrijven van meerlettergrepige woorden met *y* schrijven
 - het schrijven van woorden die eindigen op */teit/*
 - het schrijven van samenstellingen met een tussen *-e(n)*
- Stellen
 - het schrijven van een meningstekst
- Taalbeschouwing
 - het kennen van een aantal veelgebruikte afkortingen
- Leesbegrip
 - het kritisch lezen van weetteksten door ze op werkelijkheidsgehalte en volledigheid te beoordelen
- Woordenschat
 - de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van de Woordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 49 en 50
- Toetsboek thema 5, Toetsblad 1 t/m 10
- rode, groene en blauwe kleurpotlood
- Taalschrift

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we toetsen maken van de verschillende onderdelen die jullie gehad hebben tijdens dit thema. Als jullie het Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet met elkaar praten en ook niet op elkaars blaadje kijken. Als je klaar bent met de Toets, moet je het werk nog eens goed nakijken en daarna mag je iets voor je zelf gaan doen. Bijvoorbeeld een boek lezen.”

Herhaling

- Spelling
 - werkwoordspelling:
 - het onderscheiden van *ten-* en *den-*werkwoorden
 - het verdelen van werkwoorden met en zonder klankverandering
 - het afleiden van uit verbogen *-ten-* en *-den-*werkwoorden de woordenboekvorm
 - het schrijven van de verleden tijd van *-ten-* en *-den-*werkwoorden
 - het introduceren van het onderste deel van de Persoonsvorm-kaart
 - het schrijven van meerlettergrepige woorden met *y* (kijkweetwoorden)
 - het schrijven van woorden die eindigen op */teit/*
 - het schrijven van samenstellingen met een tussen *-e(n)*.
- Stellen
 - o het schrijven van een meningstekst
 - Taalbeschouwing
 - o het kennen van een aantal veelgebruikte afkortingen
 - Leesbegrip
 - o het kritisch lezen van weetteksten door ze op werkelijkheidsgehalte en volledigheid te beoordelen

Verdieping

- een aantal doelstellingen dat al bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 9
 - o herhaling: bladzijde 43 t/m 51
 - o verdieping: bladzijde 52 t/m 57
- Spellinghulp

Voorbereiding

- kranten en/of krantenknipsels

Start**5**

U zegt:

“Wij gaan vandaag de onderdelen van de toets herhalen met een paar leerlingen die de verschillende onderdelen nog een keer moeten oefenen. De andere leerlingen gaan zelfstandig aan het

werk en maken eerst de herhalingsopdrachten en daarna de verdiepingsopdrachten.”

| | |
|--------------------------|-----------|
| Kern – Instructie | 35 |
|--------------------------|-----------|

U bespreekt eerst de verdiepingsopdrachten op bladzijde 52 tot en met 57 van het Werkboek met de leerlingen die de Toets gehaald hebben. Vervolgens gaat u aan het werk met de leerlingen die de Toets niet hebben gehaald.

Spelling

U behandelt alle spellingscategorieën van dit thema nog eens kort aan de hand van de volgende zinnen:

**Die vissenkoppen zijn een specialiteit in Egypte.
Gisteren kostten ze maar tien florin per stuk.**

U stelt een vraag over de onderstreepte spellingscategorie en leest vervolgens samen de bijbehorende regel of woordlijst in de Spellinghulp.

vissenkoppen – “Waarom schrijf je *vissenkoppen* met een tussen *-n*?”
(Het eerste deel van de samenstelling *-vissen-* heeft een meervoud op *-en*.)
U leest samen de regels op bladzijde 12 van de Spellinghulp en u laat de leerlingen bij iedere regel een woord bedenken.

specialiteit – “Waarom schrijf je *specialiteit* en niet *specialitijd*?”
(Je schrijft *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.)
U leest samen de regels op bladzijde 11 van de Spellinghulp. Laat de leerlingen meerdere woorden bedenken op *-tijd* en *-teit*.

Egypte – “Waarom schrijf je hier de *y*, terwijl je de */i/* hoort?”
(Woorden met *y* zijn kijkweetwoorden, je moet uit je hoofd leren welke woorden je met *y* schrijft.)

kostten – “Waarom schrijf je *kosten* hier met *tt*?”
(*Kosten* is het hele werkwoord. Dit is een *ten*-werkwoord. Het woord verandert in de verleden tijd niet van klank dus schrijf je de verleden tijd met *tt*.)
U neemt samen de persoonsvorm-kaart nog een keer door op bladzijde 14 van de Spellinghulp.

Stellen

U leest de tekst op bladzijde 46 van het Werkboek samen met de leerlingen. Daarna stelt u de volgende vragen:

- “Wat voor tekst is deze brief?” (een meningstekst)
- “Wat is de mening van mevrouw Van der Linden over de krant zelf?” (Ze vindt het een prima krant.)
- “Wat is de mening van mevrouw Van der Linden over de bezorging van de krant? (Ze vindt het vervelend dat hij vaak te laat wordt bezorgd.)
- Waar heeft mevrouw Van der Linden nog meer een mening over?” (over de eventueel te late aflevering van de kranten bij de krantenjongen en over de afhandeling van haar telefonische klacht)

U zegt:

“Jullie gaan straks namens de krant een brief schrijven aan mevrouw Van der Linden, waarin je een reactie geeft. Je weet nog wel dat je dan eerst kort moet opschrijven wat de feiten uit háár brief zijn. Dat gaan we nu samen doen. Kijk maar naar het bord.”

U hebt op het bord geschreven:

(plaatsnaam), (datum)

Geachte mevrouw Van der Linden,

U heeft besloten ...

De krantenjongen beweert ...

U heeft ook ...

U laat de leerlingen de zinnen aanvullen, zodat er tenslotte het volgende op het bord staat:

(plaatsnaam), (datum)

Geachte mevrouw Van der Linden,

U heeft besloten het lidmaatschap van onze krant op te zeggen, omdat de krant te laat wordt bezorgd.

De krantenjongen beweert dat de kranten te laat bij hem worden afgeleverd.

U heeft ook al eens telefonisch geklaagd.

Aflsuitend benadrukt u dat de te schrijven brief uit drie alinea's moet bestaan: In de eerste alinea staan kort de feiten, in de tweede alinea de mening en in de derde alinea de argumenten. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Taalbeschouwing

U hebt op het bord geschreven:

Wilt u mij a.u.b. uw tel.nr. doorgeven? Dan zie ik u z.s.m. in de bieb.

U wijst de zin aan en u zegt:

“We gaan nog eens praten over afkortingen. Wat betekenen de afkortingen in deze zinnen?” (alstublieft, telefoonnummer, zo spoedig mogelijk, bibliotheek)

“Waarom gebruiken we afkortingen?” (het is handig want je hoeft het hele woord niet op te schrijven/in advertenties is het goedkoper)

“Er zijn drie soorten afkortingen. Ten eerste de afkorting van één woord. Welke afkortingen op het bord zijn dat?” (a.u.b. = alstublieft en tel. nr. = telefoonnummer)

“In de tweede plaats de afkorting van meerdere woorden. Welke afkorting op het bord is dat?” (z.s.m.)

“En tenslotte de afkortingen waarbij een deel van het woord is weggelaten. Welke afkorting op het bord is dat?” (bieb = bibliotheek)

“Het laatste deel van het woord is weggelaten. Hoe zit dat bij plu?” (Daar is het eerste deel weggelaten.)

U schrijft de drie soorten op het bord en u laat van elke soort nog voorbeelden geven die worden opgeschreven (of u schrijft zelf nog wat voorbeelden op het bord):

één woord : nl., enz., a.s.

meerdere woorden : KLM, m.i.v., DOW

laatste deel weggelaten : gym, heli

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Leesbegrip

U zegt:

“Je weet vast nog wel dat we hebben afgesproken dat je niet alles zomaar moet geloven wat je leest. Je moet altijd (en u schrijft het op het bord):

kritisch lezen

“Wie weet nog wat dat betekent?”

U laat een aantal leerlingen reageren en u schrijft op het bord:

- 1 kloppen de feiten?**
- 2 Is de informatie volledig?**

U vraagt:

“Wat zijn feiten?”

En u stelt vast dat feiten altijd controleerbaar zijn. U vraagt:

“Hoe kun je feiten controleren?”

1. door te zoeken in atlas,
2. woordenboek,
3. encyclopedie,
4. op internet of
5. door zelf onderzoek te doen of
6. door deskundigen te raadplegen)

U zegt:

“Ik lees je nu een kort krantenberichtje voor. Daarin staat een feit dat niet klopt en ook is de informatie onvolledig. Luister goed.”

U leest het volgende berichtje voor:

Op de snelweg bij Pos Chikito is een man aangehouden die te hard reed in plaats van de toegestane 80 kilometer per uur. De man, die zijn rijbewijs moest inleveren, nam het sportief op. Wegens belediging van de agent die hem aanhield, kreeg hij nog een extra boete.

U vraagt:

“Wat zijn de feiten?”

U inventariseert:

- Op de snelweg bij Pos Chikito is een man aangehouden.
- Hij reed te hard.
- Hij mocht 80 rijden.
- Hij moest zijn rijbewijs inleveren.
- Hij nam het sportief op.
- Hij beledigde de agent.
- Hij kreeg een extra boete.

U laat de leerlingen vaststellen welke feiten er tegenstrijdig zijn en dus niet kloppen. (Als je het sportief opneemt, beledig je geen agent.)

Daarna vraagt u:

“Welke informatie ontbreekt in dit stukje?” (Er is niet vermeld hoe hard de man reed.)

Afsluitend vat u nog eens samen:

“Als je kritisch leest, moet je kijken of de feiten kloppen en of de informatie volledig is.”

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

U controleert en bespreekt de antwoorden.

| | |
|-------------------|--|
| Antwoorden | |
|-------------------|--|

Werkboek bladzijde 43 t/m 57

Herhaling, bladzijde 43 t/m 51

1

1 Egypte, 2 symbool, 3 baby, 4 hygiëne, 5 typen, 6 mysterie, 7 hyena, 8 yoghurt, 9 synoniem, 10 systeem

2

1 creativiteit 4 rusttijd 7 kloktijd
 2 sportiviteit 5 sluitingstijd 8 bedtijd
 3 activiteit 6 reistijd 9 specialiteit

3

meerdere mogelijkheden

4

1 vierde, 2 haastten, 3 kostte, 4 deed, 5 brandden, 6 braadden, 7 richtte, 8 zuchtte, 9 liet, 10 knipte, 12 antwoordde

5.2

Een brief die voldoet aan de briefconventies en die bestaat uit drie duidelijk te onderscheiden alinea's met de feiten (in eigen tekst of met de bordzinnen), een mening en één of meer argumenten.

6.1

1 o.l.v. = onder leiding van 4 c.d. = compact disc
2 v.l.n.r. = van links naar rechts 5 d.m.v. = door middel van
3 p.p. = per persoon

6.2

1 disco 2 info 3 bieb 4 e-mail 5 lab

6.3

1 m.m.v. 2 b.g.g. 3 KPA 4 e.d. 5 DOW

7.1

1 ja 2 nee 3 ja 4 ja

7.2

1 De zaal is volledig bezet, maar volgens de directeur was er nog plaats genoeg.
2 Het feest is op woensdagmiddag, maar de directeur heeft het over 'vanavond'.

7.3

Het thema had genoemd moeten worden.

Verdieping

bladzijde 52 t/m 57

8

1 info = informatie 5 b.v. = bijvoorbeeld
2 m.i.v. = met ingang van 6 wc = watercloset
e.d. = en dergelijke 7 lab = laboratorium
3 o.a. = onder andere bios = bioscoop
enz. = enzovoort 8 o.m. = onder meer
4 i.v.m. = in verband met 9 bus = autobus
bieb = bibliotheek 10 OM = Openbare Ministerie
a.s. = aanstaande

9

1 genoot 6 sluipen, geslopen
2 druipen, gedropen 7 drinken, dronk
3 gieten 8 bood, geboden
4 begon, begonnen 9 snoof, gesnoven
5 loog, gelogen 10 zinken, gezonken

10

Rudy maakt een verslag voor de schoolkrant. "Moet je horen!", roept hij tegen zijn moeder. "Ik heb het begin al gemaakt." Dan leest hij met luide stem voor: "Gisteren zijn we naar een drukkerij geweest." "Stop eens even", zegt zijn moeder. "Moet daar niet bij staan dat jullie met klas 5 en 6 naar de drukkerij zijn geweest?" "O ja", mompelt Rudy en hij schrijft het erbij. Hij leest weer voor: "We kregen een rondleiding door het hele bedrijf." Moeder vraagt: "Worden er ook kranten gedrukt?" Rudy antwoordt enthousiast: "Wel tien verschillende! En ook nog een heleboel tijdschriften." Rudy gaat aan tafel zitten met een blad papier. "Ik teken een drukmachine", zegt hij. "Die doe ik dan bij mijn verslag."

11

zelfbedachte zinnen met de woorden:

1 kilogram, 2 autobus, 3 paraplu, 4 gym schoenen, 5 discotheek, 6 helikopter

12

zelfbedachte zinnen

13

| | | | | |
|---------|-----------|----------|----------|---------|
| 1 keek | 2 snoot | 3 streek | 4 kroop | 5 vloog |
| 6 leken | 7 genoten | 8 smeed | 9 schoof | 10 trok |

14

zelfbedachte zinnen

Lesinhoud

- De leerlingen bedenken themawoorden en schrijven ze op vanuit meegebrachte krantenknipsels.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 52

Vorbereiding

- door de leerlingen verzamelde krantenknipsels
- grote (gekleurde) vellen papier, lijm, scharen
- door u meegebracht krantenknipsel

Start**5**

U zegt:

“Jullie gaan weer in groepjes werken. Elk groepje maakt een soort knipselkrant door de meegebrachte krantenartikelen leuk op een gekleurd vel papier te plakken en er themawoorden bij te schrijven. Tot slot gaan we die knipselkranten samen bekijken en luisteren naar wat de vertegenwoordiger van het groepje erover te vertellen heeft.”

Kern – Instructie**35**

U laat de leerlingen hun knipsel voor zich neerleggen en u loopt langs om te kijken wat voor soort artikelen het zijn. U maakt voor uzelf aantekeningen. U beoordeelt of het mogelijk is groepjes samen te stellen van leerlingen met gelijksoortige artikelen. Als dat niet het geval is, kunt u de groepjes straks op een andere manier samenstellen.

U geeft een paar leerlingen de gelegenheid hun knipsels te tonen en er kort iets over te vertellen. U stelt daarbij vragen als:

- “Wat sprak jou aan in het artikel/de foto?
- Kun je een (moeilijk) themawoord bedenken bij jouw knipsel?
- Weet je nog uit welke krant het komt?
- Wie van de anderen heeft iets uitgeknipt wat op dit knipsel lijkt?”

Daarna laat u het knipsel zien dat u zelf hebt meegebracht. U vertelt waarom u voor dit knipsel hebt gekozen. Vervolgens laat u de leerlingen vijf

themawoorden bedenken die op uw knipsel van toepassing zijn. De leerlingen motiveren hun vondst en u schrijft de goedgekeurde woorden op het bord.

U bespreekt de opdrachten op bladzijde 52 van het Taalleesboek samen met de leerlingen en u verdeelt de klas in groepjes van drie of vier.

U helpt de groepjes op weg door nog wat aanwijzingen te geven over het rangschikken en opplakken van de artikelen en dat wat er nog bijgeschreven zou kunnen worden.

Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 52 van het Taalleesboek.

| | |
|-------------------|----------|
| Afsluiting | 5 |
|-------------------|----------|

Als afsluiting presenteren de groepjes hun 'knipselkrant' en een leerling uit elk groepje vertelt welke themawoorden er zijn bedacht. Steekproefgewijs vraagt u naar de betekenis van de genoemde themawoorden.

U kunt de gemaakte werkstukken in de klas ophangen.
